

Kouluvalintakeskustelu ja lähikoulun ”ongelma”

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Kasvatustieteiden maisteriohjelma
Yleinen ja aikuiskasvatustiede
Pro gradu -tutkielma (artikkelimuotoi-
nen) 30op
Kasvatustiede
Toukokuu 2020
Tiina Valkendorff

Ohjaaja: Janne Varjo

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen		
Tekijä - Författare - Author Tiina Valkendorff		
Työn nimi - Arbetets titel Koulunvalintakeskustelu ja lähikoulun ”ongelma”		
Title Discussion of School Choice and the “problem” of local school		
Oppiaine - Läroämne - Subject Erityispedagogiikka, kasvatustieteet, kasvatustieteet, kotitaloustiede tai käsityötiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Ohjaajan Nimi	Aika - Datum - Month and year	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages X s + x liites.
<p>Tiivistelmä - Referat - Abstract</p> <p>Tämä tutkimus on artikkelimuotoinen pro gradu -tutkielma, jonka tarkoituksena oli kuvata kouluvalinnasta käytyä keskustelua suomalaisella internetin verkkokeskustelupalstalla. Tutkimuskysymyksenä olivat: Miten kouluvalinnasta keskustellaan verkkokeskustelupalstalla? Millaisia perusteluja kouluvalintaan liitetään internetin verkkokeskustelupalstoilla? Koulunvalinnalla tutkimuksessa tarkoitettiin oppilaiden valintoja pois lähikoulusta. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet kouluvalinnan olevan yhteydessä koulutuksen eriytymiseen. Suomessa kouluvalinnasta on tehty tutkimuksia hyödyntäen haastattelu- ja kysely-lomakeaineistoa, tilastotietoja ja viranomaisten dokumentteja. Tämän tutkimuksen aineisto täydentää suomalaista kouluvalintaa koskevaa tutkimusta tuoden siihen uudenlaisen näkökulman. Tutkimus osallistuu kouluvalinnasta ja peruskoulujen eriytymisestä ja erikoistumisesta käytyyn keskusteluun, ja sen tavoitteena on lisätä ymmärrystä kouluvalinnasta.</p> <p>Tutkimuksen aineisto koostuu kouluvalintaa koskevasta keskustelusta, jota on käyty Sanoma media Finlandin tuottamalla Vauva -nimisellä keskustelupalstalla. Aineisto kerättiin käyttämällä hakusanoja (koulu* JA valinta TAI kouluvalinta). Aineisto koostuu 79 viestiketjua, jossa keskusteltiin kouluvalinnasta. Aineistona oleva keskustelu on käyty vuosina 2005-2015. Tutkimusmenetelminä käytettiin laadullista sisällönanalyysia sekä teemoittelua.</p> <p>Tutkimus osoitti kouluvalintakeskustelun olevan moniulotteista. Keskustelupalstalla kirjoittajat hakivat tietoa ja jakoivat näkemyksiä ja kokemuksia. Aineistossa esiintyi puhetta hyvinä ja heikkoina pidetyistä kouluista ja viitteitä koulun maineen merkityksestä. Kouluvalintaan kytkeytyivät etniset ja sosioekonomiset perusteet eli oppilaiden perhetausta, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä opetukseen kytkeytyvät perusteet. Kouluvalinnan perusteet yhdistyivät keskusteluun erilaisista asuinalueista ja koulujen laadun nähtiin olevan yhteydessä asuinalueen ominaisuuksiin. Tutkimuksessa kouluvalinta kytkeytyy myös asuntopoliittisiin kysymyksiin.</p> <p>Artikkeli julkaistiin vuonna 2018 Kasvatustieteiden tutkimuslehdessä 2, jonka nimi on Koulutuksen lupaukset ja koulutususkot: Valkendorff, T. 2018. Koulunvalintakeskustelu ja lähikoulun ”ongelma”. Teoksessa Silvennoinen, H., Kalalahti, M. & Varjo, J. (toim.) Koulutuksen lupaukset ja koulutususkot. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Sciences 79. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.</p>		
Avainsanat – Nyckelord kouluvalinta, peruskoulu, tasa-arvo, eriytyminen, verkkokeskustelut		

Keywords

school choice, primary school, equality, school segregation, online discussions

Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited

Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)

Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Tiina Valkendorff		
Työn nimi - Arbetets titel Kouluvalintakeskustelu ja lähikoulun "ongelma"		
Title Discussion of School Choice and the "problem" of local school		
Oppiaine - Läroämne - Subject General and adult education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Janne Varjo	Aika - Datum - Month and year May 2020	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages x pp. + x appendices
<p>Tiivistelmä - Referat - Abstract</p> <p>This study is an article-type master's thesis, and its purpose was to describe the discussion about the school choice on a Finnish online discussion forum. The research questions were: How is school choice discussed in an online discussion forum? What kind of reasons for school choice are there on online discussion forums? In this study, school choice refers to choices away from a local school. Previous studies have shown that school choice is associated with educational differentiation. In Finland, research of the school selection has been carried out using interview and questionnaire form, statistical data and official documents. The material in this study complements Finnish school choice research, bringing a new perspective into it. The study contributes to the debate about school choice and the differentiation and specialization of primary schools, and also aims to increase understanding of school choice.</p> <p>The material of the study consists of a discussion of school choice, which took place on a discussion forum called Vauva, produced by Sanoma media Finland. The data was collected by using keywords (school * AND selection OR school selection). The material consists of 79 threads where school choice was discussed. The discussion took place in 2005-2015. Qualitative content analysis and thematic design were used as research methods.</p> <p>The study showed that the school choice debate is multidimensional. In the forum, the authors sought information and shared views and experiences. The material included talk of schools considered to be good or weak and indications of the importance of the school's reputation. Ethnic and socio-economic criteria were linked to the choice of school, ie factors related to the students' family background, well-being and safety, as well as criteria related to teaching. The criteria for school choice were combined with a discussion of different residential areas, and the quality of schools was seen to be related to the characteristics of the residential area. In the study, school choice is also linked to housing policy issues.</p> <p>The article was published in 2018 in Finnish Yearbook of Sociology of Education vol. 2: Promises of and Faith in Education.</p> <p>Valkendorff, T. 2018. Discussion of School Choice and the "problem" of local school. In: Silvennoinen, H., Kalalahti, M. & Varjo, J. (eds.) Promises of and Faith in Education. Research in Educational Sciences 79. Jyväskylä: Finnish Educational Research Association FERA. [In Finnish]</p>		
Avainsanat - Nyckelord kouluvalinta, peruskoulu, tasa-arvo, eriytyminen, verkkokeskustelut		
Keywords school choice, primary school, equality, school segregation, online discussions		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (theses)		

UNIVERSITY OF HELSINKI

Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN TAUSTA.....	3
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	9
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	10
5 TULOKSET JA ARTIKKELIN ESITTELY.....	17
6 ARVIOINTI JA POHDINTA.....	21
LÄHTEET	25
LIITE. KOULUVALINTA VERKKOKESKUSTELUSSA JA LÄHIKOULUN ”ONGELMA”	29

1 Johdanto

Mitkä on Helsingin pahimmat KOULUT, ala-asteet siis. Home-ongelmaa/kiusamista/suurta vaihtuvuutta henkilökunnassa. Mihin et lastasi laittaisi? Suunnittelen tässä asuinpaikkaamme, saa ehdottaa kantakaupunkia, pohjois- ja länsihelsinkiä. Idästä huomioin ainoastaan Herttoniemenrannan. (2010)

Yllä oleva esimerkki on ote sosiaalisen median kouluvalinta-aiheisesta keskustelusta. Esimerkin kirjoittaja tiedustelee keskustelupalstalla muiden kirjoittajien näkemyksiä Helsingin kouluista. Hän tuo tekstissään myös esiin, että hän suunnittelee asuinpaikan valintaa, minkä voi tulkita olevan yhteydessä kouluvalintaan. Ote keskustelusta tuo esiin tyypillisiä elementtejä kouluvalintakeskustelusta sosiaalisessa mediassa, mutta sen lisäksi myös kouluvalintaa koskevasta tutkimuksesta.

Suomalaista peruskoulua on pidetty tasa-arvon kannalta tärkeänä, ja yhteiskunnallisissa keskusteluissa on korostettu peruskoulun merkitystä eriarvoisuuden vähentämisessä. Toisaalta viime aikoina on myös tuotu esille koulutuksen tasa-arvon kyseenalaistavia näkökulmia. Keskustelua on ryhdytty käymään esimerkiksi oppimistulosten eroista, torjutuista ja eliittikouluista sekä kouluvalinnasta. Myös heikentyvät ja eriytyvät PISA-tulokset ovat herättäneet huolta. (Esim. Bernelius 2013; Keltikangas-Järvinen 2018; Kosunen 2012, 2016; Seppänen, Kalalahti, Rinne & Simola 2015; Välijärvi 2016).

Suomessa peruskoulua käyvän oppilaan koulupaikka määräytyy kotiosoitteen mukaan. Kouluvalintaa kehystää Suomessa lähikouluperiaate. Laki velvoittaa kunnat osoittamaan alueella asuvalle oppivelvollisuusikäiselle lähikoulun tai muun soveltuvan paikan. Lähikoulu osoitetaan usein osoitteen perusteella määräytyvän alueellisen mallin mukaan. Kunnissa, joissa lähikoulu on määritelty tarkasti osoitteen mukaan, tietty asuinpaikka ja osoite takaavat paikan tietystä koulusta oppilasalueiden rajojen mukaisesti. (Varjo & Kalalahti 2011, 16.)

Viime aikoina Helsingissä ja muissa suuremmissa kaupungeissa lähikoulun merkitystä on ryhdytty kyseenalaistamaan. Kouluvalinta, mikä viittaa valintaan pois lähikoulusta, on tullut yhteiskunnallisesti tärkeäksi keskustelun aiheeksi. Yhä useampi perhe myös pohtii kouluvalintaa. (Esim. Kosunen 2016). Tämä kehitys seuraa kansainvälistä tilannetta, sillä monissa muissa länsimaissa vanhempien rooli lasten kouluvalinnassa on pitkään ollut merkittävä (esim. Oria ym. 2007). Kouluvalinta on yhteiskunnallisesti kiinnostava

ilmiö, ja myös mediassa käydään aiheeseen liittyvää keskustelua taajaan. Mediauutisoinnissa myös yhteiskunnan päättäjät ja vaikuttajat ovat ottaneet kantaa kouluvalintaan (esim. Ranta 2012).

2000-luvun kuluessa on internetistä ja sosiaalisen median eri palveluista tullut kansalaisille tärkeitä keskustelun paikkoja. Myös peruskoulua koskevaa keskustelua on ryhdytty käymään sosiaalisessa mediassa aktiivisesti. Sosiaalinen media mahdollistaa osallistujien avoimen ja julkisen keskustelun ja saattaa samoista aiheista kiinnostuneita vanhempia yhteen. Voidaankin katsoa, että vanhemmista on tullut sosiaalisen median siivittämänä koulua koskevissa kysymyksissä aiempaa aktiivisempia toimijoita. (Ks. esim. Tulevaisuuden koulu Helsingissä 2020.)

Tutkimuksessani tarkastelen kouluvalintakesustelua suomalaisella internetin keskustelupalstalla. Verkon keskustelupalstojen tutkimus on tärkeää ja perusteltua, sillä se, mitä verkossa tapahtuu, on keskeinen osa yhteiskunnan sosiaalista todellisuutta (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013). Tämä näkökulma on tärkeä, sillä kouluvalintaa koskevassa tutkimuksessa ei ole aiemmin hyödynnetty median tai sosiaalisen median aineistoja. Sen sijaan Suomessa on kouluvalinnasta tehty tutkimuksia hyödyntäen haastattelu- ja kyselylomakeaineistoa, tilastotietoja ja viranomaisten dokumentteja (Bernelius 2013; Kosunen 2016; Seppänen 2006; Silmäri-Salo 2015). Valitsemani tutkimusaineisto täydentää suomalaista kouluvalintaa koskevaa tutkimusta tuoden siihen uudenlaisen näkökulman.

Tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, millaisena kouluvalinnasta käyty keskustelu näyttäytyy, kun sitä käydään keskustelupalstalla, joka mahdollistaa vapaamuotoisen ja anonyymin keskustelun. Tutkimus sijoittuu siten väljästi määriteltynä sosiaalisen konstruktionismin perinteeseen, jossa tiedon ja todellisuuden muotoutumisessa kielellisyydellä ja ihmisten tuottamilla merkityksillä on tärkeä rooli (esim. Burr 2003; Berger & Luckmann 2002). Tutkimus osallistuu kouluvalinnasta ja peruskoulujen eriytymisestä ja erikoistumisesta käytyyn keskusteluun. Sen tavoitteena on lisätä ymmärrystä kouluvalinnasta ilmiönä sekä sen myötä valottaa myös sitä, minkä vuoksi Suomessa, jossa julkisen koulujärjestelmän tarkoituksena on tuottaa tasa-arvoista opetusta, tapahtuu kouluvalintaa.

Tämä artikkelimuotoinen pro gradu -tutkielma perustuu tutkimusartikkeliin, jonka nimi on ”Kouluvalinta verkkokeskustelussa ja lähikoulun ongelma”. Tutkimusprosessini tämän aiheen parissa alkoi vuonna 2016, jolloin suunnittelin tekeväni pro gradu -tutkielman kou-

luvalintaan liittyen. Hakiessani aiheesta tietoa internetin välityksellä, huomasin, että aiheesta keskusteltiin myös sosiaalisessa mediassa. Päädyin tutustumaan sosiaalisen median keskusteluihin, ja perehdyttyäni myös kouluvalintaa koskevaan tutkimukseen, päätin lähteä tarkastelemaan aihetta verkkokeskustelujen avulla. Koska minulle avautui mahdollisuus kirjoittaa aiheesta tutkimusartikkeli Kasvatussosiologian vuosikirjaan, kirjoitin aiheesta ensin tutkimusartikkelin pro gradu -tutkielman sijaan. Kyseinen artikkeli on julkaistu Kasvatussosiologian vuosikirjassa vuonna 2018. Tässä artikkelimuotoisessa pro gradu -tutkielmassa kuvaan artikkeliani esitellen siitä seuraavaksi teoreettista viitekehystä, sen jälkeen tutkimuksen toteutusta, tuloksia ja lopuksi työtä koskevaa arviointia ja pohdintaa. Itse artikkeli on tämän tutkimuksen lopussa liitteenä.

2 Teoreettinen tausta

Tutkimukseni sijoittuu koulutuspolitiikan ja -sosiologian tutkimuskenttään. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu erityisesti suomalaisesta peruskoulua koskevasta tutkimuksesta, jossa käsitellään koulutuksen tasa-arvoon ja eriarvoistumiseen liittyviä kysymyksiä, koulutuksen markkinoitumista ja kouluvalintaa.

Peruskoulun kehitys ja tasa-arvon ulottuvuuksia

Toisesta maailmansodasta lähtien on Suomessa korostettu voimakkaasti koulutuksen tasa-arvon merkitystä. Tämä koulutuksen tasa-arvon korostus on ollut yhteiskunnassamme paikoin niin itsestään selvänä pidettyä, että tasa-arvon ulottuvuuksia ja merkityksiä ei aina ole sen tarkemmin eritelty. Kuitenkin koulutuksen tasa-arvolla näyttäisi olevan erilaisia sisältöjä eri aikoina. (Kalahti & Varjo 2012; ks. myös Ahonen 2003; Antikainen & Rinne 2012, 476).

Nykyistä peruskoulujärjestelmää edeltävä koulutusmuoto oli rinnakkaisjärjestelmä, jossa koulutusta annettiin kansakoulussa ja oppikoulussa. Jatko-opintokelpoisuuden antavaan oppikouluun pyrittiin kansakoulun neljänneltä luokalta. Kansakouluun jäivät ne, jotka eivät päässeet oppikouluun tai ne, joiden vanhemmat eivät halunneet tai pystyneet kus-

tantamaan oppikoulun maksuja. Näin rinnakkaiskoulujärjestelmä loi ja ylläpiti yhteiskunnallisia eroja asettamalla lapset eriarvoiseen asemaan koulutuksen suhteen. (Esim. Ahonen 2003.)

Toisen maailmansodan jälkeen kansakoululaitosta ryhdyttiin kehittämään aktiivisesti. 1960-luvun Suomessa koulutuspoliittinen keskustelu oli vilkasta ja siinä alkoi yhä enemmän painottua tasa-arvoajattelu. Peruskoulujärjestelmään siirryttiin asteittain 1970-luvun aikana, ja siirtymä aloitettiin Pohjois-Suomesta. Peruskoulu syntyi yhteiskunnallisessa taloudellisen kasvun ja vakauden tilanteessa, jossa samaan aikaan teollistuminen lisääntyi ja palveluyhteiskunta kehittyi. Taustalla vaikutti merkittävästi myös sosiaalidemokraattisen tasa-arvoideologian korostus. (Antikainen & Rinne 2012, 465.)

Peruskoulujärjestelmää kehitettäessä tasa-arvon käsite laajeni ja siihen alettiin liittää uudenlaisia merkityksiä (Ahonen 2003; Kalalahti & Varjo 2012). Yhtenäiskoulujärjestelmään siirtyminen ilmensi siten tasa-arvokäsityksen liberalisoitumista. Sen mukaan jokaisen tulisi päästä kykyjensä mukaiseen asemaan, eikä yhteiskunnassa tulisi olla esimerkiksi taloudellisia ja sosiaalisia esteitä oppimisen tiellä. Koulutuksen tehtäväksi muodostui yhteiskunnallisen eriarvoisuuden poistaminen ja näin peruskoulujärjestelmän ja yhteiskuntapolitiikan välinen kytkös vahvistui. (Kalalahti & Varjo 2012.)

Peruskoulujärjestelmään siirtymisen myötä oppilaan koulupaikkaa eivät enää säädelleet pääsykokeet eikä vanhempien varallisuus, ja koulupaikka osoitettiin oppilaan asuinpaikan mukaan (Varjo 2011). Kalalahti ja Varjo (2012) tulkitsevat, että yhtenäisen yhdeksänvuotisen peruskoulujärjestelmän suunnittelu ilmensi liberaalin ja konservatiivisen tasa-arvon käsityksen välistä poliittista vastakkainasettelua, jossa liberaali käsitys tasa-arvosta alkoi syrjäyttää konservatiivista.

Vähitellen tasa-arvon käsite laajeni edelleen peruskoulusta käydyssä keskustelussa. Yhteiskunnassa alettiin katsoa, että koulutuksen tasa-arvoon kuuluvat, eivät ainoastaan tasavertaiset mahdollisuudet kouluttautua, vaan myös esimerkiksi tasa-arvoiset tulokset. Lähtökohtana oli se, että koulutuksen avulla voitaisiin poistaa yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Tasa-arvokäsitys muuttui radikaaliksi, mikä toi tasa-arvokäsitykseen myös kompensoivan ulottuvuuden. Tämän näkökulman mukaan esimerkiksi heikompia kasvuolosuhteita tulee tasoittaa antamalla kohdennettua tukea niille oppilaille, jotka sitä tarvitsevat. Radikaali tasa-arvokäsitys painotti sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja myös opiskeluolosuhteiden merkitystä. Vaikka liberaali tasa-arvokäsitys laajenikin 1900-luvun lo-

pulla radikaaliin suuntaan, yhteiskunnassa ilmeni yhä keskustelua lahjakkaiden oppilaiden osaamisen hyödyntämisestä ja tasokursseista. (Kalalahti & Varjo 2012; Juva, Kangasvieri & Välijärvi ym. 2009, 22.)

1900-luvun lopulta alkaen on globalisaatio vaikuttanut koulutukseen merkittävästi ympäri maailmaa. Globaalissa yhteiskunnassa koulutus ja talous yhdistyvät toisiinsa yhä tiiviimmin ja moniulotteisemmin. Koulujärjestelmä on nähty markkinoituneen ja toimivan uusliberalistisen logiikan mukaan (esim. Hargreaves & Goodson 2006; Whitty 2002).

Eurooppalaisen koulujärjestelmän sääntelyn on nähty 1990-luvulta alkaen muuttuneen merkittäväksi, josta esimerkkejä ovat koulujen autonomian lisääntyminen, desentralisaatio, ulkopuolisen arvioinnin lisääntyminen, vanhempien kouluvalinnan edistäminen ja laajentaminen sekä koulutustarjonnan monipuolistaminen (Maroy 2009). Tämän on puolestaan katsottu voimistavan koulujen välistä kilpailua, lisäävän painetta vanhempien ja perheiden kouluvalintoihin ja eriarvoistavan koulutusta (Ozga & Lingard 2007, 71; Sahlberg 2006; Maroy 2009).

Myös Suomessa koulutuspolitiikka alkoi varhain saada uusliberalistisia sävyjä. Risto Rinteen mukaan Suomessa virkamiehet työskentelivät jo 1980-luvun loppupuolella uusliberalistisen uudelleenorganisoinnin puolesta, ja viimeistään 1990-luvulla kiihtyneen globalisaation myötä Suomi kääntyi selkeästi kohti uusliberalismia ja uuskonservatismia (Antikainen & Rinne 2012, 446, 466).

Uusliberalistiseksi luonnehditun koulutuspolitiikan ja koulutuksenulottuvuuksia ja seuraus- ja vaikutuksia Suomessa on paljon. Rinteen (2012, 370) mukaan Suomessa on pyritty omaksumaan uusliberalistinen koulutuspolitiikka lähes sellaisenaan. Koulujen erikoistuminen, tuhansien pienten koulujen lakkauttaminen, koulupiirijaoista luopuminen, yksilöllistyminen ja keskiluokan kasvu kertovat osaltaan uusliberalistisesta koulutuspolitiikasta. (Antikainen & Rinne 2012, 466). Perheiden kouluvalintoja koskevan sääntelyn väljentyminen on yksi merkki uudenlaisesta, yksilöllisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia korostavasta tasa-arvokäsityksestä. (Kalalahti & Varjo 2012.) Näin globalisaation ja uusliberalismin saapumisen myötä Suomessakin koulutuksellinen tasa-arvokeskustelu on saanut jälleen uudenlaisia painotuksia.

Koulutuksen tasa-arvon kannalta suomalainen perusopetusjärjestelmä on usein katsottu tehokkaaksi ja tulokselliseksi (Juva ym. 2009). Koulujen eriytyminen, oppimistulosten erot ja koulutuksen periytyminen ovat osoittaneet, että nykymuotoinen peruskoulu ei

pysty kompensoimaan riittävästi lasten erilaisia sosiaalisia tai oppimiseen liittyviä lähtökohtia, jotta voitaisiin taata jokaiselle nuorelle tasavertaiset oppimisen edellytykset. (Juva ym. 2009, 80.) Tasa-arvo ei näin ollen toteudu ainakaan radikaalista tulkintakehyksestä käsin. Vaikka yhteiskunnallisissa keskusteluissa on ollut laaja tasa-arvon kannatus, on tärkeää huomata, että sen rinnalle on noussut myös puhe yksilön vapaudesta ja kysymys siitä, ovatko tasa-arvo ja vapaus ristiriidassa keskenään. Tasa-arvopuheessa esiintyy myös näkemyksiä, joiden mukaan peruskoulu tuottaa sittenkin tasapäisyyttä tasa-arvon sijaan. (Ahonen 2003.)

Kouluvalinta

Perusopetuslain mukaan kuntien tulee osoittaa oppilaalle lähikoulu (perusopetuslaki 6 § 2 momentti) tai muu soveltuva paikka, jossa opetusta annetaan. Lähikoulu tulee määrätä ja opetus järjestää siten että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Koulumatkan lyhyys ja turvallisuus ovat siten ainoat valtion asettamat kriteerit oppilaiden sijoittamiseksi kouluihin (Seppänen ym. 2015). Yleensä lähikoulu määritellään oppilaan kotiosoitteen perusteella, mutta lähikoulu ei tarkoita maantieteellisesti lähintä, vaan ensisijaista koulupaikkaa.

Kouluvalintaa kehystää Suomessa lähikouluperiaate. Laki velvoittaa kunnat osoittamaan alueella asuvalle oppivelvollisuusikäiselle lähikoulun tai muun soveltuvan paikan. Lähikoulu osoitetaan usein osoitteen perusteella määräytyvän alueellisen mallin mukaan. Kunnissa, joissa lähikoulu on määritelty tarkasti osoitteen mukaan, tietty asuinpaikka ja osoite takaavat paikan tietystä koulusta oppilasalueiden rajojen mukaisesti. (Varjo & Kallalahti 2011, 16.)

Vuoden 1998 perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus hakea opetuspaikka myös muualta kuin lähikoulusta. Kouluvalinta koskee pääasiassa niitä, jotka aloittavat peruskoulun 1. luokan tai siirtyvät 7. luokalle. Kouluvalintaa tapahtuu yhä enemmän myös 3. luokalla alkavaan painotettuun opetukseen. Suomessa kouluvalinnalla viitataan yleensä vanhempien tai oppilaiden tekemiin valintoihin pois lähikoulusta. (Esim. Kosunen 2012; Seppänen 2006.) Kouluvalintaan kytkeytyy kuitenkin myös koulujen oikeus valikoida oppilaita (esim. Simola ym. 2015).

Toisinaan kouluvalinnan yhteydessä puhutaan myös koulushoppailusta. Termi korostaa ajatusta koulumarkkinoista, joilla vanhemmat ja oppilaat kilpailevat parhaista koulupaikoista ja koulut oppilaista. Kouluvalinta täsmentyy Suomessa ilmiöksi, jonka voisi katsoa tapahtuvan julkiskoulumarkkinoilla (esim. Seppänen 2006), sillä kouluvalinta tapahtuu pääsääntöisesti julkisen yhtenäisen peruskoulujärjestelmän sisällä. Yksityisiä kouluja on Suomessa verrattain vähän – alle 80 – ja näistä valtaosa on Helsingissä. Kun muualla Suomessa yksityisiä kouluja käyvät oppilaat ovat harvinaisuus, Helsingissä heitä on viidennes peruskoululaisista. (Simola ym. 2015, 92.)

Vaikka kouluvalinta paikannetaan puheessa usein koulumarkkinoille, voidaan silti kysyä, onko mitään julkisen koulutuksen markkinoita oikeastaan edes olemassa. Kuten Varjo ja Kalalahti (2011) huomauttavat, taloustieteen aito markkinatilanne, joissa kysyntä ja tarjonta kohtaavat esteettömästi ja kaupat voidaan tehdä vapaasti, ei toteudu koulumarkkinoilla. Kouluvalinnat tapahtuvat julkisten koulujen välillä, paikallisesti ja kuntien koulutuspoliittisten päätösten sanelemina. (Gewritz, Ball & Bowen 1995, Rinne & Simola 2005.)

Kouluvalintaa tapahtuu Suomessa pääasiassa vain suurissa kaupungeissa. Valinta on mahdollinen vain alueilla, joissa on kohtuullisella etäisyydellä useita kouluja. Valtaosa oppilaista valitsee oman oppilasalueensa koulun, eivätkä monet vanhemmat edes harkitse muuta kuin lähikoulua (Räty, Kansanen & Laine 2009). Berneliuksen mukaan Helsingissä vuonna 2008 noin 60 prosenttia yläkoulujen oppilaista ja hieman yli 70 prosenttia alakoulujen oppilaista tuli koulun omalta oppilaaksiottoalueelta (Bernelius 2011).

Vaikka kouluvalinta on perusopetuslain mukaan mahdollinen, kouluvalinta ei ole kuitenkaan vapaata valintaa mihin tahansa kouluun. Kouluvalintaa rajoitetaan eri tavoin paitsi lainsäädännön myös kuntien ja koulujen erilaisten toimintatapojen ja käytäntöjen kautta. Varjo ja Kalalahti (2011) luonnehtivat suurten kuntien erilaisia koulujen profiloitumiseen ja kouluvalintaan liittyviä toimintapolitiikkoja ja käytäntöjä eräänlaisiksi paikallisiksi institutionalisoituneiksi kouluvalintatiloiksi. Niissä perheet toimivat kulttuuristen, sosiaalisten ja taloudellisten pääomiensa sallimissa puitteissa. Heidän mukaansa kunnat voivat toimenpiteillään tuottaa sekä avointa että suljettua kunnallista kouluvalintatilaa. Avoimessa kunnallisessa kouluvalintatilassa oppilaiden yksilölliset valinnat tapahtuvat koulujen välillä, kun taas suljettu kouluvalinta tila viittaa järjestelmään, jossa painotettu opetus valintaan pääsääntöisesti tietyn koulun sisällä. Tällaisista ideaalityypeistä suljettua kouluvalintatilaa muistuttaisi suurista kunnista Vantaa, kun taas Espoo on esimerkki avoimemmasta kouluvalintatilasta. (Mt.)

Suomessa on viime vuosina julkaistu useita merkittäviä kouluvalintaa käsitteleviä tai sivuavia tutkimuksia (mm. Bernelius 2013; Seppänen ym. 2012; Kosunen 2016; Silmäri-Salo 2015). Piia Seppänen (2006) toi väitöskirjassaan esille, että suomalaisessa koulutuspoliitikassa kouluvalinta on kytketty oppilaiden erikoistumiseen ja palvelujen paraneamiseen. Lähtökohtaisesti kouluvalintoja ei suunniteltu esimerkiksi koulujen kilpailua tai eriytymistä ajatellen, vaan kouluvalintapolitiikka lähti liikkeelle 1990-luvulla siitä, että lähikoulun oli mahdotonta vastata kaikkiin erikoistumistoihin. Seppäsen mukaan Suomessa ei oletettu, että perheet valitsisivat muun kuin lähikoulun paremman opetuksen toivossa. Lähtökohta oli siten eri kuin esimerkiksi angloamerikkalaisessa perinteessä, jossa valinta on liitetty tiettyjen koulujen heikkouteen.(Mt.)

Seppäsen (2006) laajoihin kysely-, tilasto- ja dokumenttiaineistoihin perustuva tutkimus kuitenkin osoitti, että Suomessakin kouluvalintapolitiikka on yhteydessä sosiaaliseen eriarvoisuuteen. Monet kouluvalintapolitiikkaan kytkeytyvät mekanismit osallistuvat sosiaalisen eriarvoisuuden luomiseen ja ylläpitämiseen. Tämä näkökulma on tuotu esille Seppäsen jälkeen myös muissa aiheita käsittelevissä Suomalaisissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Venla Bernelius (2013) toi väitöskirjassaan esille, että Helsingissä oppilaiden kouluvalinnat näyttävät ohjautuvan kouluja eriyttävällä tavalla. Hänen mukaansa kouluvalintoihin kytkeytyy sekä koulujen oppilaspohjaa että myös oppimistuloksia eriyttävä mekanismi. Sonja Kosunen (2016) puolestaan toi esiin, että koulujen suorittama oppilasvalikointi tuottaa eriarvoisuutta, sillä kilpailussa suosituista oppilaspaikoista pärjäävät parhaiten ylempien yhteiskuntaluokkien lapset.

Kouluvalintamahdollisuuden on katsottu lisäävän ja uusintavan eriarvoisuutta ja vaikuttavan myös laajemmin koulujärjestelmään ja yhteiskuntarakenteeseen sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Tämän taustalla on se, että kouluvalinta on keskiluokkainen ilmiö. Suurimman hyödyn kouluvalinnasta on saanut keskiluokka, joka on ollut kyvykäs hyödyntämään saavuttamiaan pääomia. Kouluvalintojen suhteen aktiivisia ovat koulutetut ja hyvin toimeen tulevat vanhemmat, ja näin ollen kouluvalinta ylläpitää ja vahvistaa sosiaalista segregatiota. (Bernelius 2013; Kosunen 2012; Seppänen ym. 2012; Oria ym. 2007; Whitty & Power 2002.) Kouluvalintaan näyttäisi aiempien tutkimusten valossa kytkeytyvän kaksi elementtiä, toisaalta myönteisenä pidetty erikoistuminen ja yksilöiden vapaus valita, ja toisaalta, koulujen ja oppilaiden eriytyminen valintojen myötä.

Tutkimuksessani kouluvalinta viittaa moniin perusopetusta koskeviin kouluvalintoihin pois lähikoulusta. Ne voivat olla valintoja julkisen ja yksityisen koulun välillä tai julkisen

koulujärjestelmän sisällä. Valinnat voivat myös kohdentua yhtä hyvin yleisopetukseen kuin painotettuun opetukseenkin.

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja analysoida kouluvalinnasta käytyä keskustelua internetin verkkokeskustelupalstalla. Tutkimuksessa tavoitteena on kuvata kouluvalinnasta käytyä keskustelua vapaamuotoisen keskustelun mahdollistavalla foorumilla. Pyrkimyksenä on osallistua kouluvalinnasta, koulujen eriytymisestä ja erikoistumisesta käytyyn keskusteluun tarkastelemalla aihetta sellaisen aineiston avulla, mitä ei aiemmin ole kouluvalintaa koskevissa tutkimuksissa käytetty. Tutkimus pohjautuu sosiaalisen konstruktionismin näkökulmaan, jonka mukaisesti tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita siitä, millaista todellisuutta kouluvalinnasta keskustelupalstalla tuotetaan.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Mitä ovat ne tekijät, joiden vuoksi kouluvalintaa pohditaan?
2. Millä tavoin kouluvalinnasta keskustellaan keskustelupalstalla?

4 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimusasetelma ja tutkimuskonteksti

Tutkimus on laadullinen, ja laadullisen tutkimuksen tavoin se pyrkii lisäämään tutkimuskohdetta, tässä tapauksessa kouluvalintaa koskevaa ymmärrystä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on tyypillisesti tutkittavana olevan ilmiön kuvaaminen, tulkitseminen ja ymmärtäminen. (Esim. Eskola & Suoranta 2001; Tuomi & Sarajärvi 2002.)

Tutkimus sijoittuu koulutussosiologian ja -politiikan tutkimusalaan. Tutkimuksen empiirinen aineisto koostuu internetaineistosta, joten tutkimus sijoittuu tältä osin myös media-tutkimuksen rajapinnoille. Huomio kohdentuu siten myös siihen, millaista aineistoa internetin verkkokeskustelupalstalla kouluvalinnasta tuotetaan ja millaisia erityispiirteitä verkon keskusteluissa esiintyy.

Esittelen tässä luvussa tutkimusaineistoani ja pohdin internetin verkkokeskustelujen luonnetta tutkimusaineistona. Kuvaan tutkimusaineiston valintaa ja aineistonkeruuta, esittelen aineistoani, aineiston analyysitavan ja käyttämiäni tutkimusmenetelmiä. Lisäksi esitän tämän luvun lopussa tutkimusaiheeseeni ja tutkimuksessa tekemiini valintoihin liittyviä eettisiä pohdintoja.

Sosiaalinen media tutkimusaineistona

Tutkimusaineistona on kouluvalintaa koskeva verkkokeskustelu. Aineiston valintaan vaikutti yhtenä syynä se, että internetin tarjoamista foorumeista ja sosiaalisesta mediasta on tullut ihmisille tärkeitä keskustelun areenoita. Lisäksi valintaan vaikutti se, että kouluvalintaa on tutkittu esimerkiksi kyselyitä ja haastatteluja hyödyntäen, mutta ei hyödyntäen sosiaalisen median aineistoja.

Kouluvalintaa koskeva julkinen keskustelu, tapahtui se sitten sosiaalisessa mediassa tai uutisissa vaikuttaa kouluvalintaa koskevan tiedon muotoutumiseen. Kouluvalintaa koskeva verkkokeskustelu lisää aihetta koskevaa ymmärrystä ja tuo yhden näkökulman kouluvalintakeskusteluun Suomalaisessa yhteiskunnassa.

Sosiaalinen media, jossa osallistujat kommunikoivat keskenään ja tuottavat itse sisältöä, on suosittu internetin käyttömuoto. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on sosiaalisen median muodoista keskustelupalsta. Tilastokeskuksen tekemien internetin käyttötarkoituksia koskevien selvitysten mukaan, vuonna 2010 42 prosenttia 16–74-vuotiaista suomalaisista oli kirjoittanut internetin johonkin yhteisöpalveluun tai keskustelupalstalle kolmen kuukauden tutkimusjakson aikana (Tilastokeskus 2010). Vuonna 2015 internetiä oli viestien kirjoittamiseen käyttänyt puolestaan 52 prosenttia kaikista 16–74-vuotiaista (Tilastokeskus 2015). Viiden vuoden aikana yhteisöpalveluihin kirjoittaminen oli siten lisääntynyt kymmenellä prosentilla. Näin ollen voidaan todeta, että nykyään kyseisessä ikäryhmässä yli puolet kirjoittaa internetiin, silloinkin kun sähköpostia ei huomioida. Varsinaisille keskustelupalstoille on tilastokeskuksen selvityksen mukaan kirjoittanut vuonna 2014 16–74-vuotiaiden ikäryhmässä yhteensä 26 prosenttia viimeisen kolmen kuukauden aikana. Keskustelufoorumille kirjoittaminen on kuitenkin varsin ikäsidonnaista, sillä alle 35-vuotiaiden keskuudessa keskustelupalstalle kirjoittaa jo yli 40 prosenttia. Vuonna 2017 keskustelupalstalle kirjoittaneiden määrä vähentyi, jonka on arveltu johtuneen osin esim. verkkolehtien rajoittuneista kommentointimahdollisuuksista (Tilastokeskus 2017). Sosiaaliseen mediaan kirjoittaa vain osa, mutta suurempi joukko lukee sosiaaliseen mediaan tuotettuja tekstejä.

Tutkimusaineiston esittely

Tutkimuksen aineisto koostuu kouluvalintaa koskevasta keskustelusta, jota on käyty Sanoma media Finlandin tuottamalla Vauva -nimisellä keskustelupalstalla. Pohtiessani sitä, mikä tutkimusaineisto sopisi kouluvalintaa koskevaan tutkimukseen, tein internetissä hakuja käyttämällä termiä kouluvalinta. Tämän seurauksena huomasin, että kouluvalintaa koskevaa keskustelua käydään keskustelupalstoilla. Päädyin valitsemaan aineistoksi Vauva-palstan, sillä kyseisellä palstalla aiheesta puhuttiin enemmän kuin muilla palstoilla. Tutkimuksen aineistonkeruun ajankohtana Vauvan verkkosivuilla ilmoitettiin käyvän viikoittain noin 400 000 eri kävijää. Pohdin myös muiden keskustelupalsta-aineistojen mukaan ottamista analyysiin, minkä vuoksi analysoituani Vauva-palstan aineistoa kävin tutustumassa myös muiden keskustelupalstojen keskusteluihin. Ne eivät kuitenkaan vaikuttaneet tuovat ilmiöön uutta sisältöä, joten päädyin tarkastelemaan vain Vauva-palstan tuottamaa aineistoa.

Keskustelupalstan nimestä huolimatta palstalla keskustellaan monista eri aihepiireistä, ei siis vain vauvoista tai lapsista. Palstan yksi suosituimmista keskustelualueista on nimeltään *Aihe vapaa*, ja siellä käydään keskustelua käytännössä mistä tahansa asiasta. Vauva-palstan merkitys julkisen keskustelun yhtenä areenana on noteerattu mediassa (esim. Grahn 2012; Markkanen 2012). Vauvan-palstan keskusteluja on hyödynnetty muissakin tutkimuksissa aineistona (esim. Alajoki 2019; Raijas & Sainio 2012).

Hain tutkimusaineiston keskustelupalstalta käyttämällä hakusanoja *koulu* ja *valinta* (sekä *kouluvalinta*) vuonna 2016. Haku ja tallentaminen tekstimuotoiseksi dokumentiksi tapahtui manuaalisesti, mikä on tavallinen tapa muuttaa internetkeskustelu analysoitavaan muotoon (ks. Laaksonen & Matikainen 2013, 203). Tutkimusaineiston pituus oli 463 sivua. Se sisälsi 79 viestiketjua, jossa keskusteltiin kouluvalinnasta. Viestiketju ei kokonaisuudessaan käsitellyt kouluvalintaa, vaan analyysissä tästä typistyi osa pois. Keskustelua oli kymmenen vuoden ajalta, vuosilta 2005-2015. Tämä rajausta perustui siihen, että hakiessani aineistoa vuonna 2016, halusin ottaa mukaan tuoreimman keskustelun. Ennen vuotta 2005 ei aiheesta ollut keskustelua.

Tässä tutkimuksessa tarkastelin ainoastaan tekstimuotoista keskustelua ja jätin pois internetkeskustelulle tyypillisen muunlaisen viestinnän. Esimerkiksi hymiöt, emojiit, peukutukset (ks. Laaksonen & Matikainen 2013) ovat osa viestintää sosiaalisessa mediassa. Vaikka myös esimerkiksi keskustelijoiden reaktiot ovat kiinnostava tutkimusaihe, tässä tutkimuksessa rajasin aineistoa hallittavuuden vuoksi ainoastaan tekstiin ja sanalliseen viestintään.

Tutkimuksen aineisto oli julkisesti saatavilla internetissä sen keruuajana, mutta on syytä tiedostaa, että internetkeskustelujen luonteeseen kuuluu se, että keskustelua voidaan toisinaan myös poistaa tai muokata. Esimerkiksi palstalle rekisteröitynyt kirjoittaja voi poistaa omaa tekstiään tai palstan ylläpitäjä voi muokata tai poistaa kokonaisia keskusteluketjuja.

Tutkimusaineiston analyysitapa ja tutkimusmenetelmät

Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä käytin laadullista sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002; Krippendorff 2004). Verkkoaineistoja voidaan analysoida samoilla tutkimusmenetelmillä kuin muitakin aineistoja, mutta toisinaan verkkoaineiston kohdalla sisällönanalyysistä on käytetty nimitystä laadullinen sisällön erittely (Hakala & Vesa 2013).

Tässä käytän termiä sisällön analyysi, sillä sisällön erittelyn on perinteisesti ajateltu viit-
taavan kvantitatiiviseen tarkasteluun (Tuomi & Sarajärvi 2002, 106-107). Laadullinen si-
sällönanalyysi on eräänlainen perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää eri laadul-
lisen tutkimuksen perinteissä. Sisällönanalyysia voidaan pitää väljänä teoreettisena vii-
tekeyksenä, mutta myös yksittäisenä metodina (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93).

Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa aineistolähtöisesti (induktiivisesti), teoriasidonnaisesti
(abduktiivisesti) ja teorialähtöisesti (deduktiivisesti). Tässä tutkimuksessa analyysi oli
teoriasidonnaista, mikä tarkoittaa sitä, että teoria oli analyysin apuna ja analyysi kytkeytyi
teoriaan. Teoriasidonnaisessa analyysissa aikaisempi tieto avaa uusia ajatusuria, mutta
analyysi ei suoraan pohjaudu johonkin tiettyyn teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 97-
99.)

Aloitin aineiston tarkastelun laadullisen sisällönanalyysin mukaisesti tutustumalla aineis-
toon lukien sitä läpi. Tässä vaiheessa aineisto myös typistyi, kun pelkistin sitä laadullisen
sisällönanalyysin (Tuomi & sarajärvi 2002, 110-11) mukaisesti. Pelkistäminen tarkoittaa
aineiston redusointia, jossa aineistosta poistetaan epäolennainen aines (mt.). Verkko-
keskustelujen luonteeseen kuuluu se, että keskustelu voi edetä vapaamuotoisesti ai-
heesta toiseen. Myös aineistossani kouluvalintakeskustelun yhteydessä esiintyi myös
muuta keskustelua, joka ei liittynyt tutkimusongelmaani. Poistin aineistostani tutkimus-
ongelmaani kuulumattoman epäolennaisen keskustelun, ja näin analysoitavaksi aineis-
toksi päätyi vain tutkimusongelman kannalta relevantti keskustelu. Tässä vaiheessa tut-
kimusaineistoni koko typistyi 350 sivuun.

Seuraavana vaiheena oli typistyneen aineiston tarkempi lähiluku. Lähiluku on alun perin
kirjallisuuden tutkimuksesta lähtenyt menetelmä, jota käytetään nykyään myös tutkimuk-
sessa, jolloin sillä viitataan huolelliseen aineiston lukemiseen ja analyysiin (Krippenndorf
2004; Pöysä 2015). Luin aineistoa tarkasti lähilukuna samalla koodaten sitä. Aineiston
koodaaminen on menetelmä, jossa aineistoa hajotetaan pienempiin käsitteellisiin osiin.
Koodit ovat aineiston osiin, analysoituun tekstiin liitettyjä eräänlaisia muistiinpanoja. Ana-
lyysiyksikkö on puolestaan se tekstin osa, johon koodi liitetään. (Ks. esim. Eskola & Suo-
ranta 2000; Tuomi & Sarajärvi 2002).

Aineistossani analyysiyksiköt, eli ne kohdat, joihin kiinnitin koodeja, olivat eripituisia: ly-
hyimmillään lauseen ja pisimmillään useamman virkkeen mittaisia. Koodeja, joita aineis-
tooni kiinnitin oli yhteensä noin 50. Pyrin pitämään koodimäärän hallittavan kokoisena ja

jo koodatessani mietin sopivan yleisiä koodeja. Koodausvaiheessa myös yhdistin joitakin samankaltaisia koodeja toisiinsa.

Kun olin lukenut aineistoa useaan kertaan ja koodannut sen kokonaisuudessaan ryhdyin ryhmittelemään koodeja eri teemoihin. Teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analyysitapa, jossa aineistoa järjestetään temaattisiin kokonaisuuksiin (ks. esim. Eskola & Suoranta 2001, 174-180). Etenin teemoittelussa siten, että yhdistin teemoja toisiinsa samanaikaisesti analysoiden aineistoa vuoropuhelussa teoreettisen kirjallisuuden kanssa. Yhdistin teemoja, kunnes minulla oli yhteensä kolme teemaa. Jatkoin tässä vaiheessa analyysia edelleen lukien rinnakkain teoreettista kirjallisuutta.

Esitin tutkimuksessani sitaatteja tutkimusaineistostani. Sitaattien esittäminen on tavallista laadullisessa tutkimuksessa, sillä ne voivat parhaimmillaan kuvata aineistoa ja lisätä analyysin syvyyttä ja uskottavuutta. (Ks. esim. Eskola & Suoranta 2001, 179-180). Pyrin pitämään sitaattien määrän hallittuna ja esitin niitä tulkiten ja yhdistäen niitä teoreettiseen viitekehykseen välttääkseni sen, että analyysistä ei tulisi vain teemoiteltu sitaattikokoelma (vrt. mt.)

Sosiaalinen media tutkimusaineistona: etuja, rajoituksia ja tutkimuseettisiä näkökulmia

Tuottaakseen uutta tietoa ja ollakseen kiinni ajassa, on tutkijan voitava käyttää erilaisia aineistoja (Kosonen ym. 2018). Yksi uudenlainen aineistotyyppi on sosiaalinen media. Sosiaalisesta mediasta on tullut yhteiskunnallisesti tärkeä ja sitä on ryhdytty käyttämään myös monenlaisissa tutkimustarkoituksissa sekä välineenä, kohteena että kontekstina. (Ks. Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013, 9.) Sosiaalisella medialla ei ole pitkää historiaa tutkimusaineistona, mistä johtuen sen käyttöön ei ole myöskään vakiintuneita käytäntöjä tai toimintamalleja.

Sosiaalisen median keskusteluja luonnehtii usein avoimuus ja suoruus. Aineiston etuna on se, että ihmiset voivat siellä tuoda esille henkilökohtaisia asioitaan ja kertoa asioista, joista he muuten vaikenivat (esim. Ho & McLeod 2008). Toisaalta anonymiteetti voi myös lisätä kielteisten tai aggressiivisten näkemysten esiintymistä (ks. myös Laaksonen & Matikainen 2013, 199).

Sosiaalisen median aineistoihin liittyy etuja, mutta myös rajoituksia. Aineiston rajoituksia ovat esimerkiksi tekstin tuottamisedot, kirjoittajien valikoituminen ja tarinoiden sepittä-

minen. Verkkokeskusteluja lukiessa ja niiden merkitystä arvioitaessa on tärkeää olla tietoinen rajoituksista. Näistä huolimatta voidaan ajatella, että keskustelujen merkitys on siinä, että ne ovat olemassa ja keskustelua luetaan riippumatta siitä, kuka tekstiä on tuottanut. Olennaista on tekstin tarkastelu itsessään kiinnostavana. (Ks. myös Laukkanen 2007, 14-15.)

Tutkimuseettisiä näkökohtia

Ihmistieteisiin luettavaa tutkimusta ohjaavat eettiset periaatteet, jotka pätevät myös sosiaalisen median tutkimukseen. Nämä keskeiset periaatteet jaetaan kolmeen osa-alueeseen, joita ovat tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja yksityisyys ja tietosuoja (TENK 2020).

Sosiaalisen median tutkimuskäyttöön liittyy monia tutkimuseettisiä kysymyksiä ja haasteita (Laaksonen 2016). Tutkimuseettisiä ohjeita on kuitenkin pyritty luomaan, ja esimerkiksi maailmanlaajuisesti toimiva Association of Internet Researchers (AoIR) julkaisi tutkimuseettiset ohjeet vuonna 2012. Vaikka internetin tutkimuskäyttöön liittyvää etiikkaa onkin pohdittu niin kauan kun tutkimustakin on siitä tehty (Turtainen & Östman 2013) ovat monet kysymykset osin auki tai tapauskohtaisesti määriteltävissä.

Sosiaalinen media ja siellä tuotettu sisältö on jatkuvassa liikkeessä. Tämä tekee sen tutkimuseettisestä pohdinnasta myös hyvin haasteellista. Tästä johtuen tutkijalla ei välttämättä ole selkeää ohjeistusta miten toimia tutkimuseettisesti oikein. Tutkimuksessani noudatin yleisiä ja sosiaalisen median tutkimuskäytön eettisiä ohjeita (esim. Clarkeburn & Mustajoki 2007; Kuula 2006; AOIR 2012). Jokainen tapaus on erilainen, mistä johtuen on tärkeää myös reflektoida ja pohtia omia tutkimuseettisiä valintojaan (esim. Turtainen & Östman 2016).

Tutkimuseettisten ohjeiden mukaan osallistumisen tutkimukseen tulee olla tietoon perustuvaa ja vapaaehtoista. Toisaalta on esitetty, että siitä voidaan poiketa tarkasteltaessa julkistettuja tai julkista tietoa. Sosiaalisessa mediassa tuotettu materiaali, kuten keskustelupalstalla tuotettu sisältö, on nykyään jo melko tavallista tutkimusaineistoa. Tällaisiin verkkoaineistoihin liittyvä kysymys suostumuksesta on yksi keskeinen aineiston keruuseen liittyvä eettinen kysymys. Toisinaan myös sosiaalisessa mediassa on mahdollista tiedottaa tutkimuksesta ja kerätä tutkimusluvut, mutta tärkeää on myös huomata, että verkossa tutkimusta tehdään usein kontekstissa, jossa suostumuksen kerääminen

ei ole mahdollista. Esimerkiksi historiallisten, anonyymien keskustelujen kirjoittajaa ei voi saavuttaa vuosien päästä. (Kosonen ym. 2018.)

Tutkimuksessa tulee huomioida sivustojen käyttöehdot ja tekijänoikeudet, vaikka ne eivät tyypillisesti rajoita tutkimuskäyttöä (Terkamo-Moisio 2016). Palstoja, joiden keskustelu on avoimesti saatavilla, eikä sivustolle tarvitse kirjautua, on katsottu tutkimusetiikassa olevan tutkimukselle avointa aineistoa samoin kuin muukin julkinen aineisto (ks. esim. Turtiainen & Östman 2013). Tutkimuspalsta, jota analysoin, on avoin, eli viestejä lukeakseen sinne ei tarvitse kirjautua tai rekisteröityä.

Kysymys keskustelupalstojen avoimuudesta ja vapaasta käytöstä ei ole kuitenkaan yksiselitteinen, sillä huolimatta aineiston julkisuudesta, verkon käyttäjä ei välttämättä täysin käsitä tuottamansa materiaalin avoimuutta (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013). Toisaalta esimerkiksi mielipidekirjoitukset sanomalehdissä, joita on käytetty tutkimusaineistona, ovat samalla tavalla muuhun tarkoitukseen tuotettuja, eikä kirjoittaja välttämättä ole ymmärtänyt, että tekstit voivat päätyä tutkimuskohteeksi.

Tärkeää on myös huomata, että tutkimusaihe määrittää tutkimuseettisiä valintoja verkkoaineiston kohdalla. Aiheet, jotka ovat arkaluontoisia, voivat olla tutkimuseettisesti haastavia myös silloin, jos tarkastellaan avoimia keskustelupalstoja. Suljettujen verkko-yhteisöjen kohdalla tutkimusluvan kysyminen on olennaista, sillä keskustelu suljetussa yhteisössä voi olla luottamuksellista eikä ulkopuolinen voi päätyä sinne sattumalta (ks. myös Turtiainen & Östman 2013). Tutkimusetiikan näkökulmasta on oleellista, että tutkimus ei tuota haittaa tutkittaville (TENK 2020), joten arvioitaessa verkkokeskustelujen soveltuvuutta aineistoksi on tärkeää pohtia myös sitä, että tutkimus ei tuota haittaa tutkittaville. Tähän kytkeytyy myös eettinen periaate tutkittavien kunnioittamisesta ja siitä, että heitä ei esitä tutkimuksessa halventavassa valossa.

Verkkokeskustelut kirjoitetaan tyypillisesti nimimerkillä ja näin oli myös tutkimusaineistossani. Tutkittavien yksityisyyden suojaaminen on tärkeä tutkimuseettinen periaate (TENK 2020), mutta tyypillisesti julkisilla verkkokeskustelupalstoilla käydyssä keskustelussa ei tuoda tunnistetietoja itsestä esille. Tutkimusaineistossani ei ole henkilötietoja tai muita tunnisteita, ja keskustelu oli luonteeltaan yleisluontoista eikä keskustelussa esiintynyt henkilötietoja tai muita tunnistettavia seikkoja.

5 Tulokset ja artikkelin esittely

Tutkimuksessani tarkastelin kouluvalinnasta käytyä keskustelua internetin verkkokeskustelupalstalla. Tutkimuskysymykseni olivat: miten internetin keskustelupalstalla keskustellaan kouluvalinnasta? Millaisia perusteluja kouluvalintaan liitetään?

Tutkimus toi esille, että keskustelu kouluvalinnasta verkkokeskustelupalstalla on moniulotteista. Keskustelijat olivat palstalla hakemassa koulua koskevaa tietoa sekä jakamassa omia kokemuksiaan ja näkemyksiään. Aineistossani oli tavallista esittää toisille keskustelijoille koulua koskevia kysymyksiä. Osa oli kiinnostuneita kouluun liittyvistä faktatiedoista, mutta monet halusivat kuulla myös muiden kokemuksia ja näkemyksiä. Tavallista oli, että kysymyksiä esitettiin tietyistä nimeltä mainituista kouluista tai tiettyjen alueiden koulusta. Aineistossa oli myös tyypillistä, että muilta tiedusteltiin neuvoa joihinkin erityiskysymyksiin: erikoiskoulut, painotettua opetusta tarjoavat koulut tai oman lapsen erityispiirteet ovat esimerkkejä tyypillisistä aiheista.

Keskustelupalstalla esiintyi puhetta hyvistä ja huonoista kouluista. Palstalla oli tavallista hakea muilta tietoa esimerkiksi huonomaineisista kouluista ja kysyä kouluja koskevia suosituksia. Yhden kirjoittajan kysyessä neuvoa toiset keskustelijat vastasivat ja jatkoivat keskustelua tuoden esille esimerkiksi omia kokemuksiaan tai toisen käden tietoon perustuvia näkemyksiä.

Keskusteluissa oli esillä elementtejä, jotka viittaavat koulun maineen merkitykseen. Tutkimusten mukaan koulun maine on yksi keskeinen kouluvalintaan vaikuttava tekijä (esim. Kosunen 2016; Kosunen & Seppänen 2015). Vanhemmat selvittävät yhä useammin, millaisessa maineessa koulu on (Kosunen 2016) ja tutkimukseni osoitti, että verkkokeskustelut voivat olla joillekin keino saada kouluista lisätietoa.

Tutkimustehtävänäni oli selvittää, millaisia perusteluja kouluvalintaan liitettiin. Vastauksena tähän muodostin aineistostani kolme teemakokonaisuutta. Kouluvalinta nähtiin aineistossani tärkeänä asiana ja kouluvalintaa perusteltiin seuraavien perusteiden avulla: 1) etniset ja sosioekonomiset perusteet eli oppilaiden perhetausta, 2) hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä 3) opetukseen kytkeytyvät perusteet. Kuvaan seuraavaksi näitä perusteita eli teemakokonaisuuksia lyhyesti.

Kouluvalintakeskustelussa oli tyypillistä tuoda esille oppilaiden perhetausta yhtenä koulua määrittävänä tekijänä. Perhetaustan merkitys kouluvalinnan perusteena on tuotu

esille myös useissa tutkimuksissa (Seppänen 2006, Kosunen 2016). Aineistossa perhetaustaan viitattiin vaihtelevin käsittein, mutta on mahdollista tulkita, että sillä viitattiin keskusteluissa esimerkiksi sosioekonomiseen asemaan, eli perheiden tulo- ja koulutustasoon.

Aineistossa koulujen välille tehtiin eroja oppilaiden perhetaustan mukaan. Keskustelupalstalla heikoiksi piirtyvät ne koulut, joissa oppilaiden vanhempien tulo- ja koulutustaso oli matala, vanhemmilla nähtiin olevan ongelmia ja ympäristöä pidettiin turvattomana. Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on tuotu esiin, että lapsille valitaan usein koulu, jossa oppilailla on samankaltainen perhetausta (esim. Ball & Vincent 1998; Raveaud & van Zanten 2007).

Sosioekonomisten piirteiden lisäksi kouluvalintaan yhdistettiin aineistossa etnisiä perusteita, eli keskustelussa pääasiassa käytetyn termin mukaan maahanmuuttajuutta. Keskustelussa pohdittiin esimerkiksi sitä, vaikuttaako maahanmuuttajien määrä luokan työrauhaan tai opetuksen tasoon. Aineistossa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden suuren määrän nähtiin voivan viedä opettajan resursseja. Aiemmissa tutkimuksissa on myös tuotu esiin se, että vieraskielisten oppilaiden määrä voi herättää epäilyksiä koulun resurssien riittävydestä ja opetuksen laadusta (esim. Dhalmann, Vaattovaara & Vilkkamaa 2014). Maahanmuuttajavaltainen koulu näyttäytyi aineistossani torjuttuna ja keskustelu aiheesta ilmensi eräänlaisista etnistä välttämistä (ks. myös Vilkkamaa 2011).

Osa keskustelijoista kritisoi sitä, että koulun valinnassa muiden oppilaiden perhetaustalla olisi merkitystä. Keskusteluissa esiintyi myös näkemys, jonka mukaan oppilaiden perhetausta ei määritä hyvää koulua eikä siten ole myöskään kouluvalinnan peruste. Vastavia pohdintoja on tullut jossakin määrin esiin myös muissa kouluvalintaa koskevissa tutkimuksissa (Kosunen 2016; Silmäri-Salo 2015).

Aineistossa heterogeenisen ympäristön nähtiin lisäävän lapsen ymmärrystä erilaisuutta kohtaan ja lisäävän valmiuksia toimia moninaistuvassa yhteiskunnassa. Tutkimuksissa on usein korostettu keskiluokan taipumusta valita lapselleen koulu, jossa oppilaiden taustat ovat samankaltaisia. Toisaalta on kuitenkin tutkimustietoa myös siitä, että keskiluokkaiset vanhemmat ovat ryhtyneet näkemään tavoiteltavana sosiaalisen heterogeenisyyden. (James ym. 2010.) Myös Sonja Kosunen (2012) tutkimuksesta kävi ilmi, että oppilaiden maahanmuuttajatausta ei välttämättä ole merkittävä tekijä kouluvalinnan taustalla.

Keskustelupalstalla koulun laatua määrittivät myös oppilaan turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät tekijät. Aineistossa huolta aiheuttivat erityisesti kiusaaminen ja väkivalta ja siellä pohdittiin sitä, esiintyykö joissakin kouluissa enemmän kiusaamista kuin toisaalla. Kiusaamisen välttäminen nähtiin tärkeänä kouluvalinnan perusteena. Myös aiemmissa tutkimuksissa on tuotu esiin kiusaamiselta suojelun merkitys (Seppänen ym. 2015b, 179–180).

Tutkimusaineistossa yhtenä kouluvalintaan vaikuttavana tekijänä olivat opetukseen liittyvät perusteet, kuten painotetun opetuksen tai erikoiskoulun tarjoamat mahdollisuudet. Kouluvalintojen taustalla on usein näkemys siitä, että tiettyjen koulujen nähdään mahdollistavan paremmat jatko-opintomahdollisuudet. Esimerkiksi Sonja Kosonen (2016) on osoittanut, että Suomessa kouluvalintojen taustalla voi olla kilpailu hyvästä koulutuksesta. Tutkimusaineistossani oli kuitenkin viitteitä siitä, että painotetun opetuksen edut eivät välttämättä liittyneetkään aina itse opetukseen vaan luokan sosiaaliseen rakentamiseen. Painotetussa opetuksessa tai erikoiskoulussa oppilailla nähtiin olevan hyvä perhetausta, joka merkitsi myönteistä opiskeluympäristöä. Näin ollen painotettuun opetukseen ei välttämättä haettu opetuksen, eli painotuksen itsensä vuoksi, vaan lähikoulun tai niin sanotun normaaliluokan välttämiseksi.

Aineistossa koulujen välillä nähtiin olevan eroavaisuuksia, ja erot liitettiin asuinalueiden erityispiirteisiin. Erityisesti oppilaiden perhetaustaan liittyvät kouluvalinnan perusteet kulminoituivat puheeseen asuinalueen merkityksestä. Tutkimuksissa on tuotu esiin, että maahanmuuttajataustainen ja pienituloinen kantaväestö on keskittynyt usein samoille asuinalueille (Vilkama 2011). Aineistossa oltiin tästä tietoisia ja kyseisenkaltaiset alueet näyttäytyivät torjuttuina. Tämä tulos rinnastuu Berneliuksen (2013) tutkimustulokseen asuinalueiden ja koulujen rinnakkain tapahtuvasta eriytymisestä.

Kouluvalintakeskustelu kilpistyi toisinaan puheeksi hyvistä ja huonoista alueista. Hyvämaineisella asuinalueella sijaitsevat koulut saatettiin nähdä hyvinä ja heikompana pidetyllä asuinalueella huonoina. Kouluvalinta Suomessa ei tarkoita välttämättä yksityisten tai erityistehtävän saaneiden koulujen valintaa, vaan usein hyvämaineisella alueella sijaitsevien koulujen tavoittelua (esim. Seppänen ym. 2015b) ja tämä kävi ilmi myös aineistostani. Tutkimus toi siis esiin, että kouluvalinta on ennen kaikkea kytköksissä asuinalueeseen. Myös aiemmissa tutkimuksissa on tuotu esiin asuinalueen ja kouluvalinnan välinen sidos. Esimerkiksi Dhalmann (ym. 2014) toi esiin, että vanhemmat eivät olleet tehneet muuttopäätöksiään koulun tasoa, vaan pikemminkin asuinaluetta ajatellen ja

Venla Bernelius (2013) osoitti että heikoimpien alueiden koulujen välttely heijastuu oppilaiden kouluvalintoihin.

Tutkimusaineistossa esiintyi myös keskustelua siitä, miten torjuttu koulua voi välttää ja päästä oppilaaksi hyvänä pidettyyn kouluun. Keskusteluissa hyvää koulua tavoiteltiin hakemalla parempaan pidetyn alueen kouluun, painotetun opetuksen luokalle tai yksityiseen kouluun. Lisäksi hyvää koulua tavoiteltiin muuttamalla halutulle asuinalueelle. Myös muissa tutkimuksissa on tuotu esille, että lapsiperheiden muuttopäätökset ovat yhteydessä vanhempien pohdintaan koulusta sekä asuinalueen sopivuudesta (Dhalmann ym. 2014; Harjunen, Kortelainen & Saarimaa 2014).

Aineistossa oli myös puhetta lähikoulun paremmuudesta. Keskustelijat näkivät lähikoulun etuna esimerkiksi lyhemmät koulumatkat ja naapuruston kaverisuhteet. Myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että monille lähikoulu on tärkeä juuri lyhyempien koulumatkojen ja ystävyyssuhteiden vuoksi. (esim. Poikolainen 2011; Silmäri-Salo 2015, 135-136.)

Verkkokeskusteluissa esiintyi myös punnintaa kouluvalinnan ja lähikoulun välillä. Aineistossa valinta lähikoulun ja esimerkiksi painotetun opetuksen tai erikoiskoulun välillä näyttäytyi haastavana kysymyksenä. Myös tutkimuksissa on tuotu esiin, että kouluvalinta on usein vaikea päätös ja siihen voidaan suhtautua ambivalentisti (Raveaud & van Zanten 2007; Silmäri-Salo 2015).

Pohdittaessa sitä, miten kouluvalinnasta keskustellaan keskustelupalstalla, keskustelusta oli löydettävissä kolme erityyppistä puhetapaa kouluvalinnasta. Ensimmäisessä puhetavassa kouluvalintaa perusteltiin lähikoulun ongelmallisuudella, toisessa puhetavassa hyvien koulujen eli kouluvalinnan kohteiden ominaisuuksilla ja kolmanneksi niissä otettiin kielteinen kanta kouluvalintaan ja puolustettiin lähikoulua.

Internetkeskustelu tuo rajoituksensa huomioon ottaen lisää sävyjä Suomessa käytyyn kouluvalintakeskusteluun. Monet viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet koulujen olevan eriytyneitä (esim. Seppänen ym. 2015a), ja tutkimani verkon kouluvalintakeskustelu osoittaa jopa aiempaa selvemmin polarisaation suuntaan.

6 Arviointi ja pohdinta

Tutkimustehtävänäni oli tarkastella kouluvalintakeskustelua internetin keskustelupalstalla kahden tutkimuskysymyksen avulla. Tutkimus vastasi tutkimuskysymyksiin ja toi tietoa siitä, miten kouluvalinnasta keskustellaan verkkokeskustelupalstoilla ja millaisia perusteluja kouluvalintaan siellä liitetään. Tutkimukseni vahvisti joitakin aiempien tutkimusten tuloksia esimerkiksi asuinalueen ja kouluvalinnan yhteydestä (vrt. Bernelius 2013). Tutkimus toi esille kolme erilaista teemaa, joiden kautta kouluvalintaa perusteltiin. Näiden teemojen sisällöt ovat osin osin yhteneväisiä aiemman tutkimuksen kanssa, mutta toisaalta tutkimukseni toi esiin myös eroja. Esimerkiksi painotettuun opetukseen tai erikoiskouluun hakeutuminen, joka toisinaan on nähty tärkeänä kouluvalinnan perusteena (esim. Kosonen 2016), ei aineistossani ollut tärkeää niinkään opetuksen vuoksi, vaan huonomaineisen koulun välttämiseksi. Tutkimukseni toi esiin, että kouluihin liitetyt erot eivät liittyneet opettajiin, eikä opetukseen, mitä ei aiemmassa kouluvalintaa koskevassa tutkimuksessa ole juurikaan korostettu. Koulujen erot kytkeytyivät opiskeluympäristöihin ja asuinalueisiin, ja kouluvalintakysymykset yhdistyivät, ei ainoastaan koulutuspoliittisiin vaan myös asuntopoliittisiin teemoihin.

Tutkimallani verkkokeskustelupalstalla monet teemat, joita on tullut esiin suomalaisessa tai kansainvälisessä kouluvalintatutkimuksessa, nousivat ikään kuin kärjistyneemmin esiin. Verkkokeskusteluja luonnehtiikin usein suoruus ja jopa provosoiva tyyli. On mahdollista tulkita, että verkkokeskustelujen luonteen vuoksi kouluvalinta näyttäytyi kärjistyneempänä ilmiönä kuin muissa tutkimuksissa on tullut esiin. Verkkokeskustelujen avoin tyyli toi esiin suorasukaisesti kouluvalinnan perusteita ja keskustelupalstalla esiintyi myös puhetta, jossa tietyt väestöryhmät näyttäytyivät heikommassa valossa kuin toiset. Keskusteluissa esiintyi syrjiviä argumentteja ja paikoin myös rasistisia näkemyksiä. Pyrkimykseni oli toisaalta tuoda esiin keskustelua sellaisena kuin se näyttäytyi keskustelupalstalla, mutta suodattaen siitä pahimpia ääripäitä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa olennaista on koko tutkimusprosessin luotettavuus (Eskola & Suoranta 2001, 210). Olen pyrkinyt tutkimuksessani luotettavuuteen ensinnäkin siten, että olen pyrkinyt tuomaan esiin tutkimusprosessin mahdollisimman yksityiskohtaisesti vaihe vaiheelta. Tämä tulee arvioitavuutta, kun lukija pysyy seuraamaan tutkimusprosessin etenemistä (Mäkelä 1990). Vaikka tutkimusprosessia on mahdollista seurata, niin laadullinen tutkimus on kuitenkin ainutlaatuinen ja tutkijan subjektiviteetin myötä muotoutunut prosessi.

Tutkimusaineistoni koostui verkkokeskusteluista kymmenen vuoden aikajänteellä. Aineiston määrän arvioin riittäväksi. Aineiston riittävyttä voidaan arvioida esimerkiksi kylläntymisellä (Eskola & Suoranta 2001, 62-63). Aineistoni oli kylläntynyt, sillä se ei tuottanut enää uutta tietoa, vaan samat teemat toistuivat aineistossa. Analyysin kattavuus viittaa siihen, että tulkinta ei ole sattumanvaraisiin poimintoihin perustuvaa, vaan kattavaan analyysiin (Eskola & Suoranta 2001, 215). Tutkimuksessani pyrin kattavuuteen tarkan analyysin ja koko aineiston kattavan koodauksen avulla.

Laadullisessa tutkimuksessa yleistettävyyden tarkoittaa sitä, että kohde kertoo ja edustaa ilmiötä laajemmassakin merkityksessä. Laadullisessa tutkimuksessa yleistämistä voidaan ajatella myös siirrettävyytenä. Kun tutkimusprosessi ja tulokset on kuvattu huolellisesti, on mahdollista arvioida tuloksia myös muissa konteksteissa. (Eskola & Suoranta 2001). Olen tarkastellut tutkimustuloksia suhteessa aiempaan tutkimukseen, ja tuonut sen avulla esiin, miten saamani tulokset rinnastuvat aihetta käsittelevään muuhun tutkimukseen. Tämä tukee tutkimuksen edustettavuuden ja siirrettävyyden arviointia.

Tutkimani internetin kouluvalintakeskustelu voi pitää osoituksena siitä, että internetin käyttävät ovat kiinnostuneita kouluvalintateemasta. Huomioitava on kuitenkin se, että verkkokeskustelut eivät ole edustavia eivätkä luonnollisestikaan yleistettävissä laajemmin (esim. Hakala & Vesa 2013). Keskustelupalstalle kirjoittaneet ovat valikoitunut ryhmä, josta ei ole saatavilla tarkempia tietoja.

Anonyymien internetkeskustelujen luonteeseen kuuluu se, että keskustelujen lukija ei tiedä, ketkä keskustelun ovat tuottaneet. Keskustelupalstalla kirjoittaja voi esiintyä esimerkiksi vanhempana, mutta varmuutta asiasta ei saa. Myöskään kirjoittajien tarkoitukset eivät ole tiedossa.

Verkkokeskustelujen yhtenä etuna voidaan pitää sitä, että keskustelijat voivat esittää rehellistä ja avointa pohdintaa nimettöminä. Tämä voi tarkoittaa sitä, että keskustelijat tuovat aiheesta esille avoimempaa pohdintaa kuin esimerkiksi haastatteluissa, joiden yhtenä rajoituksena voidaan pitää sitä, että haastateltavalle ei aina kerrota perimmäisiä ajatuksia (esim. Alasuutari 1999, 142-144). Toisaalta verkon anonyymiteetti ruokkii myös provokatiivisten viestien syntyä. Internetkeskusteluille on ominaista kärjekäs kommentointi. On mahdollista, että viestejä on kirjoitettu myös esimerkiksi provokaatiotarkoituksessa.

Aineiston rajoituksista huolimatta on tärkeää tiedostaa, että internetin keskusteluja seuraa nykyään merkittävä osa suomalaisista. (Tilastokeskus 2017.) Internetkeskustelujen tutkiminen tuo kuitenkin yhden näkökulman kouluvalintateemaan, ja se aiemman tutkimuksen valossa näyttää heijastelevan kouluvalintaan liittyvää ilmiötä myös aineiston ulkopuolella tuoden siihen kuitenkin lisää sävyjä.

Suomessa on tutkimustietoa kouluvalinnasta ilmiönä ja siihen liittyvistä eriyttävistä mekanismeista ja ulottuvuuksista. Aihepiiri on kuitenkin laaja ja siitä on tärkeää saada lisää tietoa eri näkökulmista. Kouluvalinta on myös ilmiö, joka muuttuu ajassa: näin ollen aiheetta on tärkeä tutkia tulevaisuudessakin hyödyntäen samoja tai samankaltaisia aineistoja kuin aikaisemmin, jolloin aiheesta saadaan myös vertailutietoa.

Vaikka Suomessakin on kiinnostusta kouluvalintaan, on tärkeää huomata, että perheet tekevät kouluvalintoja yhteiskunnallisen koulutuspolitiikan puitteissa (ks. esim. Oria ym. 2007). Näin ollen kouluvalintaa on tärkeää tarkastella myös suhteessa koulutuspolitiikkaan kehitykseen. Koska kunnilla on varsin erilaisia toimintatapoja kouluvalinnan suhteen, ja kuntien ja jopa koulujen sisällä voi olla erilaisia käytäntöjä, ovat nämä erot ja yhtäläisyydet myös tärkeitä jatkotutkimusaiheita.

Erityisen mielenkiintoista olisi saada lisätietoa lähikoulun valinnasta, sillä kouluvalintakehyksessä myös lähikoulu näyttäytyy toisinaan valintana. Olen kiinnostunut siitä, miksi osa valitsee lähikoulun ja millaisia kokemuksia tästä valinnasta on suhteessa kouluvalintaa koskevaan tutkimukseen. Koulutuspoliittisesti olisi tärkeää myös tietää paremmin ja monipuolisemmin niitä vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelevat oppilaita lähikouluun.

Artikkelin julkaisutiedot

Tässä artikkelimuotoisessa pro gradu -tutkielmassa esitelty artikkeli on jo julkaistu. Artikkelin julkaistiin vuonna 2018 Kasvatussosiologian vuosikirjassa 2, jonka nimi on Koulutuksen lupaukset ja koulutususko. Teoksen ovat toimittaneet Heikki Silvennoinen, Mira Kalalahti ja Janne Varjo. Teoksen artikkelit ovat käyneet läpi anonyymien vertaisarvioinnin. Teoksen on julkaissut Suomen kasvatustieteellinen seura, ja kirjaan osallistui 23 kirjoittajaa.

Valkendorff, T. 2018. Kouluvalintakeskustelu ja lähikoulun ”ongelma”. Teoksessa Silvennoinen, H., Kalalahti, M. & Varjo, J. (toim.) Koulutuksen lupaukset ja koulutususko.

Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Sciences 79. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Lähteet

- Alajoki, M-M. (2019). Jakkupuku ja pikkutakki, opettajille työasu? Opettajan ulkoasu sosiaalisen median keskusteluissa. Pro gradu –tutkielma, O.ulun yliopisto. Luettu 2.5.2020. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201904121464.pdf>
- Alasuutari, P.(1999). Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Antikainen, A. & Rinne, Risto (2012). Ylikansalliset paineet, pohjoismainen malli ja suomalainen koulutus. (2012) Teoksessa P. Kettunen & H. Simola (toim.) Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 441–479.
- AOIR, Association of Internet Researchers (2012). Ethical decision-making and Internet research. Luettu 15.4.2020. <https://aoir.org/reports/ethics2.pdf>
- Ball, S., Bowe, R. & Gewirtz, S (1995). Circuits of schooling: A sociological exploration of parental choice of school in social class contexts. *The Sociological Review* 43(1), 52-78.
- Ball, S. & Vincent C. (1998). I heard it on the grapevine. 'Hot' knowledge and school choice. *British Journal of Sociology of Education* 19 (3), 377–400.
- Bernelius, V. (2011). Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (5), 479–493
- Bernelius, V. (2013). Eriytyvät kaupunkikoulut Helsingin peruskoulujen oppilaspohjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Helsinki: Tietokeskus.
- Berger, P. L & Luckmann, T. (2002). Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki: Gaudeamus
- Burr, V. (2003). *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
- Clakerburn, H. & Mustajoki, A. (2007). Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Dhalmann, H., Vaattovaara, M. & Vilka, K. 2014. Hyvää kasvuympäristöä etsimässä. Asuinalueen ja koulun merkitys lapsiperheiden muuttopäätöksille pääkaupunkiseudulla. *Yhdyskuntasuunnittelu* 51 (4), 11–29.
- Eskola, J. & Suoranta J. (2001). Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Hakala, Suvi & Vesa, Juha (2013). Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Salla-Maria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino.
- Harjunen, O., Kortelainen, M. & Saarimaa, T. (2014). Best education money can buy? Capitalization of school quality in Finland. VATT Workingpapers. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Hargreaves, A. & Goodson, I. (2006). Educational Change Over Time? The Sustainability and Nonsustainability of Three Decades of Secondary School Change and Continuity. *Educational Administration Quarterly* 42(1), 3-41
- Ho, S. & McLeod, D. (2008). Social psychological influences on opinion expression in face to face and computer-mediated communication. *Communication research* 35(2), 190–207.

- Grahn, V. (2012). Koukussa Vauva-lehden keskustelupalstaan: "Pakko tuijottaa, vaikka pahaa tekee" Keskisuomalainen 3.8.2012. (Luettu 30.10.2019.) <http://www.ksml.fi/uutiset/viihde/marko-ahonen-varoittaa-vauva-lehden-keskustelupalstasta/1231818>.
- James, D., Reay, D., Crozier, G., Beedell, P., Hollingworth, S., Jamieson, F. & Williams K. (2010). Neoliberal Policy and the Meaning of Counterintuitive Middle-class School Choices. *Current sociology* 58 (4), 623–641.
- Juva, S., Kangasvieri, A. & Välijärvi J. (2009). Kuntaperustaisen koulutusjärjestelmän kehittäminen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto
- Kalalahti, M. & Varjo, J. (2012). Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus perusopetukseen sijoittumisessa ja valikoitumisessa. *Kasvatus & Aika* 6 (1) 2012, 39–55.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2018). Suomalainen peruskoulu on tasa-arvoinen – vai onko? *Lääkärilehti* 1.6.2018. 73(22), 1456
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kosonen, M. Laaksonen, S-M., Rydenfelth, H. & Terkamo-Moisio, A. (2018). Media & viestintä 41(2018): 1, 117–124.
- Kosunen, S. (2012). "Meillä on siis kouluja, joista ne tulee: siis Suomen eliitti" – Keski-luokan lasten kouluvalinnat pois lähikoulusta. *Kasvatus* 43 (1), 7–19.
- Kosunen, S. (2016). Families and the social space of School choice in urban Finland. *Studies in Educational Sciences* 267. Helsingin yliopisto.
- Kosunen, S. & Seppänen, P. (2015). "Helky laulu, kaisu maine": koulujen maineiden rakentuminen ja opetusryhmien mainehierarkiat kaupungeissa. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu. Kasvatustalan tutkimuksia* 68. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 231–260.
- Kuula, A. (2006). *Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.
- Laaksonen, S-M. & Matikainen, J. (2013). Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa: S-M. Laaksonen & J. Matikainen & M. Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 193–215.
- Laaksonen, S-M. & Matikainen, J. & Tikka, M. (2013) *Tutkimusotteita verkosta*. Teoksessa S-M. Laaksonen & J. Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino.
- Laaksonen, S-M. (2016). Sosiaalinen media — tutkimusaineiston hankala aarrearkku. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 53(2). (Luettu 2.5.2020.) <https://journal.fi/sla/article/view/56925>
- Laukkanen, M. (2007). Sähköinen seksuaalisuus. Tutkimus tyttödestä nettikeskusteluissa. *Acta Universitatis Lapponiensis*, 114.
- Maroy, C. (2009). Convergences and hybridization of educational policies around 'post-bureaucratic' models of regulation. *Compare: A journal of comparative and international education* 39 (1), 71–84.
- Mäkelä, K. (1990). (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Gaudeamus.
- Oria, A., Cardini A. Ball, S. Stamou, E. Kolokitha, M., Vertigan, S. Flores-Moreno, C. (2007). Urban education, the middle classes and their dilemmas of school choice. *Journal of Education Policy* 22 (1), 91–105.

- Ozga, J. & Lindgard, B. (2007) Globalization, education policy and politics. In B. Lindgard & J. Ozga (eds.) *The Routledge Falmer Reader in Education Policy*. London & New York: Routledge.
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628.
- Poikolainen, J. (2011). "Miksi valita jo peruskouluvaiheessa?" – Vanhempien kouluvalintastrategiat. *Kasvatus* 42 (2), 131–143.
- Pöysä, J. (2015). Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen. Joensuu: Suomen kansantietouden tutkijainseura.
- Raijas, Anu & Sailio, Marjaana (2012). Arjen ristiriitoja pikkulapsiperheissä. *Nettikeskustelun analyysi*. *Janus*. 20(4), 316–333
- Ranta, E. 2012. Opetusministeri: Kouluvalintaa ei syytä rajoittaa. *Iltasanomat*. (Luettu 2.5.2020.) <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000001760436.html>.
- Raveaud, M., & van Zanten, A. (2007). Choosing the local school: Middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris. *Journal of Education Policy* 22 (1), 107–124.
- Rinne, R. (2012). Koulutetun eliitin erottautuminen. Teoksessa P. Kettunen & H. Simola (toim.) *Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 367-410.
- Rinne, R. & Simola, H. (2005). Koulutuksen ylikansalliset paineet ja yliopistojen uusi hallinta. *Tiede & Edistys* 30:1, 6–26.
- Räty, H., Kansanen, K. Laine, N. (2009). Parent's participation in their child's schooling. *Scandinavian Journal of Education Research* 53 (3), 277–293.
- Seppänen, P. (2006). Kouluvalintapolitiikka perusopetuksessa. *Suomalaiskaupunkien koulumarkkinat kansainvälisessä valossa. Kasvatusalan tutkimuksia* 26. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Seppänen, P., Rinne R. & Sairanen V. (2012). Suomalaisen yhtenäiskoulun eriytyvät koulutiet Oppilasvalikointi perusopetuksessa, esimerkkinä Turun koulumarkkinat. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (1), 16–33.
- Seppänen, P. & Kalalahti, M., Rinne, R. & Simola, H. (2015a). Johdanto. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 13–20.
- Seppänen, P., Kosunen S., Vartiainen H. & Murto V. (2015b). Oppilaiden kouluihin sijoittamisen politiikan oikeutus, eronteot ja vaihtoehdot vanhempien puheessa. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 153–200.
- Silmäri-Salo, S. (2015). Peruskoulun yläkouluvalinnat Turussa. Perheiden yläkouluvalintojen rakentuminen äitien puheissa ja toimissa. Turku: Turun yliopiston julkaisu C:403. TENK Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2020. Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. <https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/tenkperiaatteet.pdf>
- Simola, H., Seppänen, P., Kosunen, S. & Vartiainen, H. (2015). Oppilasvalikoinnin paalu? Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 87–121.
- Terkamo-Moisio, A., Halkoaho, A., & Pietilä, A-M.(2016). Sosiaalinen media tieteellisessä tutkimuksessa – tutkimuseettisiä näkökulmia. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 53: 2, 141-143.

- TENK (Tutkimuseettinen neuvottelukunta) (2020). Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. Luettu 2.5.2020. <https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/tenkperiaatteet.pdf>
- Tilastokeskus (2010) Tieto- ja viestintätekniikan käyttö 2010. Internet vuorovaikutuksen välineenä. Tilastokeskus. www.tilastokeskus.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_fi.pdf [Luettu 30.6.2013]
- Tilastokeskus (2014). Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Sosiaalisen median sosiaalisuus. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 1.4.2017. http://www.stat.fi/til/sutivi/2014/sutivi_2014-11-06_kat_003_fi.html.
- Tilastokeskus (2015). Liitetaulukko. Luettu 2.5.2020. https://www.stat.fi/til/sutivi/2015/13/sutivi_2015_13_2016-12-14_tau_014_fi.html
- Tilastokeskus (2017). Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2017. Luettu 2.5.2020. https://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_tie_001_fi.html
- Tulevaisuuden koulu Helsingissä (2020). Tulevaisuuden koulu Helsingissä. Julkinen Facebook-ryhmä. <https://www.facebook.com/groups/428113973992315/>.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turtiainen, R. & Östman, S. (2013). Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa S.-M. Laaksonen & J. Matikainen & M. Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.
- Varjo, J. (2011). Koulupiirien valtiollinen regulaatio / deregulaatio koulutuksen ohjausmekanismeina. Kasvatus & Aika 5 (1), 79–113.
- Varjo, J. & Kalalahti, M. (2011). Koulumarkkinoiden institutionaalisen tilan rakentuminen. Yhdyskuntasuunnittelu 49 (4), 8–25.
- Vilkama, K. (2011). Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2/2011
- Välijärvi, J. (2016). Tasa-arvon toteutuminen suomalaisessa peruskoulussa. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos. Luettu 2.5.2020. http://omalinja.fi/wp-content/uploads/2016/03/Oma-linja_Tasa-arvo-suomalaisessa-peruskoulussa.pdf
- Whitty, G. & Power, S. (2002). Devolution and choice in three countries. Teoksessa G. Whitty (toim.) Making sense of education policy. Studies in the sociology and politics of education. London: Sage.

Liite. KOULUVALINTA VERKKOKESKUSTELUSSA JA LÄHIKOULUN ”ONGELMA”

JOHDANTO

Peruskoulujärjestelmän syntyessä 1970-luvulla sen yksi keskeisimmistä lupauksista oli koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen. Yhteiskunnallisissa keskusteluissa on korostettu viime aikoinakin peruskoulun merkitystä tasa-arvon tuottajana, mutta yhä enemmän on myös tuotu esille koulutuksen tasa-arvon kyseenalaistavia näkökulmia. Keskustelua on ryhdytty käymään esimerkiksi oppimistulosten eroista, torjutuista ja eliittikouluista sekä kouluvalinnasta. Aihetta on lähestytty sekä tieteellisissä tutkimuksissa (esim. Bernelius 2013; Kosunen 2012, 2016; Seppänen, Kalalahti, Rinne & Simola 2015) että mediassa, jossa myös yhteiskunnan päättäjät ja vaikuttajat ovat ottaneet kantaa asiaan (esim. Ranta 2012).

Kun Suomessa siirryttiin peruskoulujärjestelmään, oppilaan koulupaikka ryhdyttiin osoittamaan oppilaan asuinpaikan mukaan. Toisin kuin aiemmassa rinnakkaiskoulujärjestelmässä, koulupaikka ei siten enää määräytynyt esimerkiksi vanhempien varallisuuden tai pääsykokeiden mukaan. (Varjo 2011.) Vuonna 1998 muuttuneen perusopetuslain (L628/1998) myötä oppilaalla on ollut oikeus hakea koulupaikkaa muustakin kuin asuinpaikan mukaan määrittyvästä lähikoulusta. Viime aikoina Helsingissä ja muissa suuremmissa kaupungeissa lähikoulun merkitystä on ryhdytty kyseenalaistamaan. Kouluvalinnasta on tullut yhteiskunnallisesti tärkeä keskustelun aihe, ja yhä useampien perheiden pohdinnan kohde (Kosunen 2016). Tämä kehitys seuraa kansainvälistä tilannetta, sillä monissa muissa länsimaissa vanhempien rooli lasten kouluvalinnassa on pitkään ollut merkittävä (esim. Oria ym. 2007).

2000-luvun kuluessa on internetistä ja sosiaalisen median eri palveluista ja sovelluksista tullut kansalaisille tärkeitä keskustelun paikkoja. Myös peruskoulua koskevaa keskustelua on ryhdytty käymään sosiaalisessa mediassa aktiivisesti. Suomessa vanhemmat ovat viime aikoina olleet esimerkiksi kouluvalintaa, kouluverkkoa tai oppilaaksiottoalueita koskevissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa painokkaasti mukana, ja usein tätä on edeltänyt vanhempien kommunikointi ja verkostoituminen sosiaalisessa mediassa. (Ks. esim. Tulevaisuuden koulu Helsingissä 2017.) Sosiaalinen media mahdollistaa osallistujien avoimen ja julkisen keskustelun ja saattaa samoista aiheista kiinnostuneita vanhempia yhteen. Voidaankin katsoa, että vanhemmista on tullut sosiaalisen median siivittämänä koulua koskevissa kysymyksissä aiempaa aktiivisempia toimijoita.

Tutkimuksessani tarkastelen kouluvalintakeskustelua suomalaisella internetin keskustelupalstalla. Internetaineistojen tutkimus on tärkeää ja perusteltua, sillä se, mitä verkossa

tapahtuu, on keskeinen osa yhteiskunnan sosiaalista todellisuutta (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013). Keskustelupalstalle kirjoitetut puheenvuorot jäävät internetiin uusien käyttäjien saavutettavaksi. Monet tietoa, kokemuksia tai näkemyksiä etsivät hyödyntävät internetin keskustelupalstoja lukemalla sivustoja, ja yhä useampi kirjoittaa palstoille myös itse (Suomen virallinen tilasto 2014.) Myös internetin käyttöaste on korkea kansainvälisesti vertaillen Suomessa korkea (International Telecommunication Union 2016).

Tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, millaisena koulutuksesta käyty keskustelu näyttäytyy, kun sitä käydään keskustelupalstalla, joka mahdollistaa vapaamuotoisen ja anonyyminkin keskustelun. Tutkimus osallistuu peruskoulujen eriytymisestä ja erikoistumisesta käytyyn keskusteluun ja sen tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, minkä vuoksi Suomessa, jossa julkisen koulujärjestelmän tarkoituksena on tuottaa tasa-arvoista opetusta, tapahtuu kouluvalintaa. Suomessa lapsuuden koulun ei pitäisi määrittää tulevaisuuden koulutuspolkuja ja yhteiskunnassa on pyrkimys tuottaa ja ylläpitää tasalaatuista opetusta. Tutkimuksessani pohdin, mistä suomalaisessa kouluvalinnassa on kyse ja kysyn: miten kouluvalinnasta keskustellaan ja millaisia perusteluja kouluvalintaan liitetään internetin verkkokeskustelupalstoilla?

KOULUTUSPOLITIikka, TASA-ARVO JA KOULUVALINTA

Koulutuksen järjestämisestä ja rahoituksesta vastaa Suomessa julkinen valta, ja vastuu perusopetuksesta on osa kuntien itsehallintoa. Koulutuksen järjestäjinä voi toimia myös valtio ja valtioneuvoston luvalla myös yhteisöt tai säätiöt. (Varjo & Kalalahti 2011.) Koulutuspolitiikan tavoitteena on tarjota kaikille yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet sivistykseen, maksuttomaan koulutukseen sekä täysivaltaisen kansalaisuuden edellytykset. Tavoitteena on myös kaventaa sukupuolten välisiä eroja koulutuksessa sekä vähentää koulutuksen periytyvyyttä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Toisesta maailmansodasta lähtien on Suomessa korostettu voimakkaasti koulutuksen tasa-arvon merkitystä, mutta tasa-arvolla on kuitenkin ollut hieman erilaisia sisältöjä ja painotuksia (Kalalahti & Varjo 2012; Ahonen 2003; Antikainen & Rinne 2012, 476). Nykyistä peruskoulujärjestelmää edeltävässä rinnakkaisjärjestelmässä koulutusta annettiin kansakoulussa ja oppikoulussa. Oppivelvollisuuskouluna toimi kuusiluokkainen kansakoulu, jonka rinnalla opetusta annettiin oppikoulussa, mihin pyrittiin kansakoulun neljänneltä luokalta. Oppikoulu antoi jatko-opintokelpoisuuden ja kansakouluun jäivät useimmiten ne, jotka eivät joko päässeet oppikouluun tai joiden vanhemmat eivät halunneet tai pystyneet kustantamaan oppikoulun maksuja. Rinnakkaiskoulujärjestelmä loi ja ylläpiti yhteiskunnallisia eroja asettamalla lapset eriarvoiseen asemaan koulutuksen suhteen. (Esim. Ahonen 2003.) 1960-luvulla Suomen koulutuspoliittisessa keskustelussa alkoi painottua tasa-arvoisempi yhtenäiskoulujärjestelmän vaatimus. Peruskoulujärjestelmään siirryttiin asteittain 1970-luvun aikana, ja oppilaan koulupaikka ryhdyttiin osoittamaan asuinpaikan mukaan (Varjo 2011).

1900-luvun loppua kohden tasa-arvon käsite laajeni edelleen peruskoulusta käydyssä keskustelussa. Yhteiskunnassa alettiin katsoa, että koulutuksen tasa-arvon tulisi sisältää tasavertaisten mahdollisuuksien lisäksi myös esimerkiksi tasavertaiset tulokset. Tasa-arvokäsitys radikalisoitui ja toi mukaansa myös kompensoivan ulottuvuuden. (Kalalahti & Varjo 2012.)

1900-luvun lopulta alkaen on koulujärjestelmä muuttunut teollistuneissa maissa merkittävästi. Globalisaation myötä valtiojohtoisuus on vähentynyt ja samalla koulujen autonomia ja vanhempien päätäntävalta on lisääntynyt. Monet tutkijat näkevät koulutuksen markkinoituneen ja katsovat, että nykyistä koulujärjestelmää luonnehtii yksityistäminen, tarjonnan monipuolistuminen, taloudellisen tehokkuuden vaatimus ja arvioinnin lisääntyminen. Koulujen välisen kilpailun nähdään lisääntyneen, jonka myötä myös perheiden kouluvalinnoille ja koulutuksen eriarvoisuuden kasvulle on syntynyt otollinen maaperä. (Ozga & Lingard 2007, 71; Sahlberg 2006; Maroy 2009; Whitty 2002.)

Myös Suomen koulujärjestelmässä on tapahtunut mittavia muutoksia, kuten koulujen erikoistuminen, koulupiirijaoista luopuminen, yksilöllistyminen ja keskiluokan kasvu (Antikainen & Rinne 2012, 466; Rinne 2012, 370–371). Koulujen eriytymistä, oppimistulosten eroja ja koulutuksen periytymistä on ryhdytty pitämään Suomessakin merkkeinä siitä, että peruskoulu ei takaa lupaamaansa tasavertaisuutta eikä pysty kompensoimaan riittävästi lasten erilaisia sosiaalisia tai oppimiseen liittyviä lähtökohtia (Juva, Kangasvieri & Välijärvi 2009, 80).

Toisaalta yhteiskunnassa on korostettu myös sitä, että tasa-arvon toteutuminen edellyttää valinnan vapautta ja mahdollisuutta saada lahjoja vastaavaa koulutusta (Ahonen 2003). Perheiden kouluvalintoja koskevan sääntelyn väljentymistä voi pitää merkinä uudenlaisesta tasa-arvokäsityksestä, joka korostaa yksilöllisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia koulutuksessa (Kalalahti & Varjo 2012).

KOULUVALINTA

Kunnat osoittavat oppilaalle lähikoulun tai muun opetukseen soveltuvan paikan (L629, 6 §). Yleensä lähikoulu määritellään oppilaan kotiosoitteen perusteella, mutta lähikoulu ei tarkoita maantieteellisesti lähintä, vaan ensisijaista koulupaikkaa. Koulumatkan lyhyys ja turvallisuus ovat valtion asettamat kriteerit oppilaiden sijoittamiseksi kouluihin (Seppänen & Rinne 2015).

Vuoden 1998 perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus hakea opetuspaikka myös muualta kuin lähikoulusta. Suomessa kouluvalinnalla viitataan yleensä perheiden teke-miin valintoihin pois lähikoulusta. Kouluvalinta koskee pääasiassa niitä, jotka aloittavat peruskoulun 1. luokan tai siirtyvät 7. luokalle. Kouluvalintaa tapahtuu yhä enemmän myös 3. luokalla alkavaan painotettuun opetukseen. (Esim. Kosunen 2012; Seppänen 2006.) Toisinaan kouluvalinnan yhteydessä puhutaan myös *koulushoppailusta*, millä vii-

tataan siihen, että on olemassa koulumarkkinat, joilla perheet kilpailevat parhaista koulu- paikoista ja koulut oppilaista. Suomessa kouluvalinta tapahtuu pääsääntöisesti julkisen yhtenäisen peruskoulujärjestelmän sisällä, joten kouluvalinta täsmentyy maassamme julkiskoulumarkkinoilla tapahtuvaksi ilmiöksi (esim. Seppänen 2006). Vaikka kouluvalintaan kytkeytyy myös koulujen oikeus valikoida oppilaita (esim. Simola ym. 2015), tässä tutkimuksessa viitataan kouluvalinnalla kuitenkin perheiden tekemiin valintoihin.

Kouluvalinta tapahtuu vain alueilla, joissa on kohtuullisella etäisyydellä useita kouluja, ja kouluvalinta on Suomessakin pääasiassa suurten kaupunkien ilmiö. Valtaosa oppilaista käy yhä oman oppilasalueensa koulua, vaikka kaupunkien välillä onkin tässä huomattavia eroja (Räty, Kansanen & Laine 2009; Simola ym. 2015). Vuonna 2008 noin 60 prosenttia helsinkiläisistä yläkoulujen oppilaista ja hieman yli 70 prosenttia alakoulujen oppilaista tuli koulun omalta oppilaaksiottoalueelta (Bernelius 2011; Bernelius 2009). Vuonna 2015 ilmestyneen tutkimuksen mukaan viidessä suuressa suomalaiskaupungissa hieman yli 30 prosenttia yläkouluikäisistä opiskeli painotetussa opetuksessa (Seppänen ym. 2015, 515).

Vaikka oppilaalla on oikeus hakea koulupaikkaa muualtakin kuin lähikoulusta, kouluvalintaa kuitenkin rajoitetaan eri tavoin lainsäädännön sekä kuntien ja koulujen erilaisten toimintatapojen ja käytäntöjen kautta. Suomen kunnat eroavat toisistaan sen perusteella, miten ne edistävät tai rajoittavat koulujen välistä kilpailua ja kunnallisten koulumarkkinoiden syntymistä. (Varjo & Kalalahti 2011; Varjo, Kalalahti & Seppänen 2015.) Kaupungin sisälläkin voivat oppilaaksiottamisen kriteerit olla vaihtelevia (Seppänen, Rinne & Sairanen 2012).

Kouluvalintaan on todettu tutkimuksissa liitetyn erilaisia näkökantoja. Markkinaorientoituneessa kouluvalintaan myönteisesti suhtautuvassa näkökulmassa kouluvalinnan nähdään monipuolistavan koulutustarjontaa ja parantavan palveluja (Bunar 2010). Kouluvalinnan katsotaan antavan oppilaille yksilöllisiä tarpeita palvelevia valinnanmahdollisuuksia ja edistävän koulumotivaatiota sekä lisäävän valtioiden kilpailukykyä ja yhteiskunnallista tuottavuutta. (Rizvi & Lingard 2009, 90; Seppänen 2006.) Kouluvalintakeskustelun kriittinen kanta (Bunar 2010) on puolestaan korostanut kouluvalinnan yhteyttä eriarvoisuuden lisääntymiseen ja koulutuksen periytyvyyteen. Kouluvalintaa pidetään sekä Suomessa että kansainvälisesti keskiluokkaisena ilmiönä, sillä kouluvalintoja tekevät aktiiviset, koulutetut ja hyvin toimeen tulevat vanhemmat. (Bernelius 2013; Rinne ym. 2015; Oria ym. 2007; Whitty & Power 2002.) Koulun maine on keskeinen tekijä, joka ohjaa keskiluokkaisia vanhempia valitsemaan lapselleen koulun, jonka katsotaan antavan parhaimmat koulutusmahdollisuudet (esim. Kosunen 2016).

AINEISTO JA ANALYYSITAPA

Valitsin tutkimusaineistoksi kouluvalintaa koskevan verkkokeskustelun, koska internetin tarjoamista foorumeista on tullut ihmisille tärkeitä keskustelun areenoita. Aiemmin kouluvalintaa ei ole myöskään tietävästi tarkasteltu käyttämällä sosiaalisen mediaa aineistona. Tutkimuksen aineisto koostuu keskustelusta, jota on käyty Sanoma media Finlandin tuottamalla *Vauva* -keskustelupalstalla. Päädyin kyseiseen palstaan siitä syystä, että ha-
kiessani kouluvalintakeskustelua internetistä, kävi ilmi, että kyseisellä palstalla aiheesta puhuttiin enemmän kuin muilla palstoilla. *Vauvan* verkkosivuilla käy siellä viikoittain noin 400 000 eri kävijää.

Palstan nimestä huolimatta sivustolla käydään muutakin kuin vauva-aiheista keskustelua. Palstan yksi suosituimmista keskustelualueista onkin nimeltään *Aihe vapaa*. Suomessa vauvavalsta on mediassakin noteerattu julkisen keskustelun keskeisenä areenana (esim. Grahn 2012; Markkanen 2012). Myös tutkimuksissa on käytetty vauva-palstan keskusteluja aineistona ja selvitetty ylipäänsä vauva-aiheisten palstojen keskustelujen luonnetta (esim. Niemelä 2010).

Hain tutkimusaineiston valitsemaltani sivustolta hakusanoilla *koulu* ja *valinta* (tai kouluvalinta). Hain ja tallensin aineiston manuaalisesti tekstimuotoiseksi dokumentiksi (ks. Laaksonen & Matikainen 2013, 203). Tutkimusaineisto koostuu 463 sivun mittaisesta kouluvalintaa käsittelevästä keskustelusta, 79 viestiketjusta. Keskusteluista vanhimmat ovat vuodelta 2005 ja uusimmat vuodelta 2015. Keskustelut ovat yhä palstalta saatavilla julkisesti, lukuunottamatta niitä mahdollisia kohtia, jotka myöhemmin joko rekisteröitynyt kirjoittaja tai palstan ylläpitäjä on poistanut. Internetkeskustelut sisältävät tekstin lisäksi tyypillisesti muunkinlaista viestintää, kuten hymiöitä, peukutuksia ja kuvia (Laaksonen & Matikainen 2013). Tässä tutkimuksessa rajasin symboliset merkinnät pois ja valitsin analyysin kohteeksi ainoastaan tekstin, sillä olin kiinnostunut nimenomaan sanallista viestinnästä.

Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä käytän laadullista sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002), josta verkkoaineiston kohdalla käytetään myös nimitystä laadullinen sisällön erittely (Hakala & Vesa 2013). Aloitin aineiston tarkastelun laadullisen sisällönanalyysin avulla lukemalla aineistoa ensi vaiheessa läpi. Tässä vaiheessa aineisto myös typistyi, kun karsin tutkimusongelman kannalta epäolennaisen aineiston pois analyysista. Kyseistä epäolennaista materiaalia oli esimerkiksi keskustelu, joka ei liittynyt tutkimusaiheeseen. Kun olin lukenut aineiston kertaalleen ja poistanut siitä tutkimusongelmaan kuulumattoman keskustelun, aineistoa oli yhteensä 350 sivua. Tätä aineistoa ryhdyin lukemaan tarkasti lähilukuna ja koodaamaan sitä laadullisen sisällönanalyysin mukaisesti tutkimusongelman näkökulmasta (Tuomi & Sarajärvi 2002). Koodeja, joita aineistooni kiinnitin oli yhteensä noin 50. Pyrin pitämään koodimäärän hallittavan kokoi-

sena ja jo analysoidessani mietin sopivan yleisiä koodeja. Kun olin lukenut aineistoa useaan kertaan ja koodannut sen kokonaisuudessaan ryhdyin ryhmittelemään koodeja eri teemoihin. Yhdistin niitä, kunnes sain yhteensä kolme teema. Teemoiteltuani aineiston ryhdyin analysoimaan aineistoa tarkemmin ja rinnakkain teoreettisen kirjallisuuden kanssa.

Esitän alla olevassa analyysissäni sitaatteja tutkimusaineistostani. Sitaatit ovat suoria lainauksia, mutta olen luettavuuden vuoksi korjannut niistä kirjoitusvirheitä. Vuosiluku lainauksen perässä viittaa vuoteen, jolloin viesti on palstalle jätetty.

KOULUVALINTA KESKUSTELUPALSTALLA

Tutkimukseni tavoitteena oli tarkastella sitä, miten verkkokeskustelupalstalla keskustellaan kouluvalinnasta ja millaisia perusteluja kouluvalintaan liitetään. Tutkimani aineisto osoitti, että verkkokeskustelu kouluvalinnasta on moniulotteista. Tuon analyysini aluksi esille verkon kouluvalintakeskustelun erityispiirteitä luvussa *kouluvalintakeskustelu: kokemuksia, näkemyksiä ja tiedonhakua*. Sen jälkeen, luvussa ”Hyvien” ja ”huonojen” koulujen ulottuvuuksia, esittelen aineistosta löytämiäni teemoja, eli niitä perusteluja, joita kouluvalintaan keskustelussa liitettiin. Aineistosta löytämäni kolme teemakokonaisuutta, joilla kouluvalintaa perusteltiin, ovat 1) etniset ja sosioekonomiset perusteet eli oppilaiden perhetausta, 2) hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät tekijät sekä 3) opetukseen kytkeytyvät perusteet. Teemojen tarkastelu osoittaa, että keskustelijat näkevät koulujen välillä olevan eroavaisuuksia, jotka kulminoituvat erityisesti asuinalueiden erityispiirteisiin. Kuvaan analyysissäni myös asuinalueen merkitystä kouluvalinnassa sekä vedän yhteen kirjoittajien käymää pohdintaa kouluvalinnan ja lähikoulun välillä. Koulujen välillä nähdyt erot saivat kirjoittajat pohtimaan myös sitä, miten torjuttu koulua voi välttää ja päästä oppilaaksi hyvänä pidettyyn kouluun. Tätä hyvän koulun tavoittelua esittelen analyysilukuni loppuun.

KOULUVALINTAKESKUSTELU: KOKEMUKSIA, NÄKEMYKSIÄ JA TIEDONHAKUA

Mitkä on Helsingin pahimmat KOULUT, ala-asteet siis. Home-ongelmaa/kiusamista/suurta vaihtuvuutta henkilökunnassa. Mihin et lastasi laittaisi? Suunnittelen tässä asuinpaikkaamme, saa ehdottaa kantakaupunkia, pohjois- ja länsihelsinkiä. Idästä huomioin ainoastaan Herttoniemenrannan. (2010)

Yllä oleva esimerkki kuvaa tyypillistä keskustelunaloitusta tutkimallani verkkosivustolla. Aineistoni keskusteluissa oli tavallista esittää toisille keskustelijoille koulua koskevia kysymyksiä. Keskustelijat hakivat eri kouluista faktatietoa, mutta sen lisäksi palstalla tiedusteltiin myös muiden kokemuksia ja näkemyksiä. Tavallista oli sekin, että kysymyksiä esitettiin tietyistä nimeltä mainituista kouluista tai tiettyjen alueiden koulusta, kuten alla olevat keskustelunaloitukset kertovat:

Töölön alueen ala-asteet – kokemuksia? (2012)

Suosittelkaa hyvää koulua Espoossa. (2013)

Mitä koulua suosittelet Jyväskylästä? (2014)

Keskusteltaessa eri alueiden kouluista, pääkaupunkiseudun kuntien lisäksi Suomen kaupungeista Tampere, Turku, Jyväskylä, Lahti ja Oulu esiintyivät keskustelupalstoilla nimiltä mainittuina. Aina ei käynyt ilmi, mistä päin Suomea kirjoittajat olivat, ja keskustelua käytiin tuolloin yleisemmällä tasolla esimerkiksi hyvinä pidettyjen koulujen erityispiirteistä.

Kuten yllä esitetyistä sitaateista käy ilmi, palstalla oli tavallista hakea muilta tietoa ”hyvistä” tai ”huonoina” pidetyistä kouluista ja saada kouluja koskevia suosituksia. Yhden kirjoittajan kysyessä neuvoa toiset keskustelijat vastasivat ja jatkoivat keskustelua tuoden esille esimerkiksi omia kokemuksiaan tai toisen käden tietoon perustuvia näkemyksiä. Keskusteluketjun viestit saattoivat liittyä samaan aiheeseen, mutta tavallisesti keskustelunaihe myös laajeni uusien pohdintojen ja kysymysten myötä.

Sen lisäksi että keskusteluissa pyydettiin tietoa kouluista, oli myös tyypillistä, että muilta tiedusteltiin neuvoa joihinkin erityiskysymyksiin. Erikoiskoulut, painotettua opetusta tarjoavat koulut tai oman lapsen erityispiirteet ovat esimerkkejä asioista, jotka kirjoittajia askarruttivat kouluvalintakysymyksissä.

Miten ihmeessä valita yläkoulu?! Lapsi hyvä kuvataiteessa ja kielissä. Nyt mennossa kutoselle. Mistä tiedän valita parhaan koulun?? Epis iskee. Helsingissä asutaan. Runsaudenpula... (2014)

Lähikoulu vai eliittikoulu - jos voisit valita? (2013)

Olisiko kellään jakaa kokemuksia steinerkoulumaailmasta? Kaipailisin nimenomaan kokemuksia, joko omia tai läheisten, en niinkään ennakkoasenteita. (2015)

Vaikka keskustelijat hakivat toisiltaan usein asiantietoa ja kokemuksia, keskusteluissa oli vahvasti esillä myös elementtejä, jotka viittaavat koulun maineeseen. Seuraava lainaus kertoo asiasta näin: ”Auttakaa tällaista maaltamuuttanutta äitiä valitsemaan lapselleen hyvä yläaste. Mitkä ovat perinteisesti hyvämaineisia yläasteita? Entä onko niihin mahdollonta päästä, jos ei asu oppilaaksiottoalueella?” (2005) Tutkimusten mukaan koulun maine on yksi keskeinen kouluvalintaan vaikuttava tekijä (esim. Kosunen 2016; Kosunen & Seppänen 2015). Koska Suomessa koulujen oppimistulokset eivät ole julkisia, voi maineen merkitys olla tästä johtuen erityisen suuri (Kosunen & Carrasco 2014). Myös niissä maissa, joissa oppimistulokset ovat julkisia, voi koulun maineella olla oppimistuloksia suurempi merkitys siihen, mitä kouluja perheet suosivat (Ball & Vincent 1998).

”HYVIEN” JA ”HUONOJEN” KOULUJEN ULOTTUVUUKSIA

Oppilaiden perhetausta: sosioekonomiset ja etniset perusteet

Kouluvalintakeskustelussa oli tyypillistä tuoda esille oppilaiden perhetausta yhtenä koulua määrittävänä tekijänä. Perhetaustan merkitys kouluvalinnan perusteena on tuotu esille myös useissa tutkimuksissa (Seppänen 2006, Kosunen 2012, Kosunen 2016). Vaikka oppilaiden perhetaustasta puhuttiin aineistossa vaihtelevin käsittein, on kuitenkin mahdollista tulkita, että sillä viitattiin keskusteluissa lähinnä sosioekonomiseen asemaan, eli perheiden tulo- ja koulutustasoon. Sosioekonomiset perusteet esiintyvät aineistossani jopa merkittävimpänä koulua määrittävänä tekijänä, kuten aineistolainaus kertoo: ”vanhempien koulutus- ja sivistystaso alueella kertoo kaiken koulun tasosta.” (2012)

Erityisesti kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsille valitaan usein koulu, jossa muut oppilaat edustavat samankaltaista perhetaustaa (esim. Ball & Vincent 1998; Raveaud & van Zanten 2007). Aineistossa koulujen välille tehtiin eroja oppilaiden perhetaustan mukaan. Keskustelupalstalla heikoiksi piirtyvät ne koulut, joissa oppilaiden vanhempien tulo- ja koulutustaso oli matala, vanhemmilla nähtiin olevan ongelmia ja ympäristöä pidettiin turvattomana. Esimerkit kuvaavat asiaa seuraavasti:

Oppilasaineksen vanhempia löytyy sammuneina paikallisista metsistä, leikkipuvissa töröttää huumeneuloja pystyssä. (2012)

Jos koulun lähellä on kaupungin vuokrataloja niin oppilasaines on heikkoa. Se on fakta josta ei pääse mihinkään. (2012)

Kaikki kirjoittajat eivät kuitenkaan pitäneet sosioekonomista taustaa merkittävänä. Osa piti tärkeänä sosiaalista sekoittamista eli sitä, että eri taustoista lähtöisin olevat oppilaat käyvät samaa koulua. Keskustelijat toivat esille, että ongelmia on kaikissa yhteiskuntaluokissa ja kritisoivat yksiulotteista näkemystä sosiaalisen aseman ja ongelmien välisestä yhteydestä.

En voisi kuvitellakaan kasvattavani lapsistani mitään eliittikakaroita. Normikoulussa oppii sietämään erilaisia ihmisiä paremmin ja opetuksen taso on riittävän hyvä. (2013)

Vaikeuksissa olevat lapset eivät todellakaan välttämättä ole ”slummitaloista” (kuten täällä määritellään), päinvastoin näitä, jotka saavat vanhemmilta vain rahaa, hienoisimmat pelit ja kännykät, ei rakkautta saati aikaa. (2012)

Sosioekonomisten piirteiden lisäksi yksi merkittävä kouluvalintaan liittyvä tekijä koski aineistossa etnisiä perusteita, eli keskustelussa pääasiassa käytetyn termin mukaan maahanmuuttajuutta. Maahanmuuttajat ja niiden merkitys kouluille olivat keskusteluissa esillä eri perustein. Keskustelussa pohdittiin tyypillisesti sitä, mikä merkitys maahanmuuttajien runsaalla määrällä on luokan työrauhaan, opetuksen tasoon ja oppimistuloksiin. Maahanmuuttajien runsaan määrän nähtiin vievän liikaa opettajan aikaa ja voimavaroja, minkä puolestaan nähtiin voivan heikentää kaikkien oppimisen mahdollisuuksia.

Myös aiemmissa tutkimuksissa vieraskielisten oppilaiden on todettu aiheuttavan epäilyksiä koulun resurssien riittävydestä ja vaikutuksesta opetuksen laatuun (esim. Dhalmann, Vaattovaara & Vilkama 2014). Aineistolainaukset kuvaavat asiaa seuraavasti:

Opettajien vaihtuvuus kertoo, että ne ovat väsyneitä. Usein koulut joissa paljon mamuja johtaa esim levottomaan luokkaan. Miettikää nyt jos kieltä osaamaton ei osaa tuoda itseään esille sanoin. Muu luokka kärsii, kun opettajan aika menee näiden opettamiseen. Rasisti en ole, sillä olen itsekin ulkomailla asunut. (2010)

En häpeä tunnustaa sitä, että haluan omalle lapselleni parhaan mahdollisen koulutuksen. En halua hänen oppimisensa kärsivän, jotta jokainen maahanmuuttaja oppisi edes tavaamaan. Pitäisikö minun antaa lapseni kollektiivisesti kärsiä, jotta poliittinen korrektius säilyisi? (2011)

Aineistossa maahanmuuttajavaltainen koulu piirtyi kielteiseksi ja torjutuksi. Maahanmuuttajuudesta keskustelu ilmensi eräänlaisista etnistä välttämistä, jonka kaltaista ilmiötä Katja Vilkama on kuvannut väitöskirjassaan (2011). Vieraskielisten runsaan määrän on todettu olevan yksi koulujen torjumista ennustava tekijä. Suomessa onkin havaittu, että tietyillä alueilla vieraskieliset ovat kouluissa suhteellisesti yliedustettuja, mikä on seurausta siitä, että kantaväestön määrä on vähentynyt kouluvalintojen seurauksena (Bernelius 2013). Tästä koulujen torjumisesta oli aineistossa useita esimerkkejä.

Kaikesta leikataan kokoajan. Ei mamulapsia pidetä tulevaisuudessa huolta senkään vertaa kuin nyt. Ei kenestäkään pidetä. Jo nyt mamut hakevat tukea toisistaan ja muuttavat samaan kasaan. Näiden tosiasioiden lopputuloksena ei voi olla muuta kuin eriytyneet asuinalueet ja niiden eriytyneet koulut. Ainoa, mitä voidaan tehdä, on syyllistää niitä, jotka laittavat lapsensa mamualueelta kantaväestöalueen kouluun, mikä sekin on täysin ennustettavaa ja yksilön kannalta rationaalinen toimenpide. (2012)

Keskustelussa esiintyi myös näkemyksiä, joissa maahanmuuttajuutta ei pidetty ongelmana. Etninen tausta ei ole tutkimuksissakaan aina näyttäytynyt merkittävänä tekijänä kouluvalinnan taustalla (ks. mm. Kosunen 2012; James ym. 2010). Eräs keskustelija kertoo näkemyksensä hyvän koulun ja kouluvalinnan kriteereistä seuraavasti:

Kun lasteni koulunaloitus tulee ajankohtaiseksi, en todellakaan aio valita heidän kouluaan maahanmuuttajataustaisten lasten määrän perusteella. Siihen, millaista opetusta lapsi saa ja millainen koulun oppimisilmapiiri koulussa on, kun vaikuttavat huomattavasti enemmän monet muut tekijät. (2012)

Aineistossa heterogeenisen ympäristön nähtiin lisäävän lapsen ymmärrystä erilaisuutta kohtaan ja lisäävän valmiuksia toimia monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Vaikka tutkimuksissa on korostettu keskiluokan taipumusta valita lapselleen koulu, jossa muiden oppilaiden sosiaalinen tausta on samankaltainen, myös vastakkaisia näkemyksiä on esitetty. Yhteiskunnan kansainvälistymisen myötä keskiluokkaiset vanhemmat ovat ryhtyneet näkemään sosiaalisesti heterogeenisen ryhmän tavoiteltavana. Sosiaalisen kapeuden

ei katsota vastaavan nyky-yhteiskuntaa, vaan päinvastoin olevan irrallaan reaali-maailmasta. (James ym. 2010.) Suljetuissa homogeenisissä ryhmissä toimimista ei välttämättä pidetä mielekkäänä, minkä kaltaisesta ajattelutavasta oli aineistossakin esimerkkejä.

Me päinvastoin laitettiin lapsi siihen ei-lähikouluun sen takia, että siellä on enemmän kansallisuuksia edustettuna kuin siinä lähikoulussa. Mitä varhaisemmin lapset oppii tulemaan toimeen kaikenlaisten ihmisten kanssa, sitä paremmat eväät heillä on tulevaisuudessa. (2012)

Tulevaisuuden työelämässä ihmiset joutuvat tekemisiin kovin monenlaisten työka-vereiden ja asiakkaiden kanssa, ja pumpulissa eläneillä ei ole ne parhaat valmiudet kohdata niitä tilanteita ja suhtautua erilaisiin ihmisiin avoimesti. (2010)

Elämän diversiteetin ymmärtäminen on minusta ihan hyväksi lapsillemme. Lasten harrastukset ovat ns. eliittiharrastuksia joten ihan hyvä että koulu olisi normaali. (2013)

Keskustelussa oli tyypillistä korostaa, että maahanmuuttajat eivät itsessään ole ongelma. Ongelmallisena pidettiin sen sijaan sitä, että tietyillä alueilla etnisen väestön määrä nähtiin liian suurena. Myös Seppäsen (ym. 2015b) tutkimuksessa kohtuullinen määrä maahanmuuttajia nähtiin rikkautena ja liian suuri osuus taas kouluvalinnan oikeutuksena. Maahanmuuttajien tasaisempi jakautuminen eri alueille nostettiin tärkeäksi asiaksi.

En usko, että ulkomaalaiset yksilöinä ovat ongelma useimmille vanhemmille, vaan se, että tietyissä kouluissa suurin osa oppilaista on mamuja, jolloin iso osa opettajan ajasta ja energiasta menee ihan kieli- ja kulttuuriongelmiin kanssa taistelemiseen. (2012)

Aineiston keskusteluista kävi myös ilmi, että maahanmuuttajuus näytti määrittävän eri kategorioihin. Toiseen päähän sijoittuivat aineistossa kansainvälisten ja erikoistehtävän saaneiden koulujen oppilaat. Tämän ryhmän oppilaita ei aineistossa pidetty varsinaisina maahanmuuttajina, vaan pikemminkin *kansainvälisen taustan* oppilaina. Varsinaisiksi *maahanmuuttajiksi* määriteltiin puolestaan ne oppilaat, joiden perheen tausta ei ole länsimaissa vaan tyypillisesti kehittyvissä maissa. Näiden oppilaiden katsottiin olevan taustaltaan sosioekonomisesti alempaan luokkaan kuuluvaa ja asuvan heikompana pidetyllä asuinalueella. Etninen välttäminen ei kohdentunut niinkään näihin kansainvälisen taustan oppilaisiin, sillä heidän maahanmuuttajuutensa ja ulkomaalaistaustansa näyttäytyivät myönteisenä.

Eivät kv-koulun [kansainvälisen koulun] "mamut" ole varsinaisia mamuja. Kv-koulun vanhemmat ovat tulleet ulkomailta Suomeen töihin, yleensä erittäin korkeaa koulutusta vaativaan tai sitten rakentavat kansainvälistä uraa. Tai ovat diplomaattien lapsia tms. Tässä keskustelussa mamut tarkoittavat itäisen Helsingin vuokralähiöissä asuvia somaleita, kurdeja, irakilaisia ym., jotka ovat tulleet jädäkseen eivätkä työllistyäkseen. (2012)

On mamukouluja ja mamukouluja. Jos kouluun on tasokokeet ja kieli on englanti, totta kai se on ihan eri asemassa kuin jos koulun oppilasmateriaali on sosioekonomisista syistä mamua ja suomalaista ongelmatapausta. Kaivopuiston "mamut" on vähän eri asia kuin Espoon keskuksen. (2012.)

Tämä maahanmuuttajia kategorisoiva ajattelutapa herätti myös kritiikkiä, ja eräs kirjoittaja kiteytti luokittelun seuraavasti: ”Mä en ole koskaan oikein tajunnut, että miksi kansainvälisyys on hienoa kun se on jenkkiä tai ranskalaista ja huonoa kun se on somalia tai venäjää” (2010). Sävyt maahanmuuttajuusargumenttien ympärillä olivat monenlaisia ja näkemyksiä esitettiin puolesta ja vastaan. Mikäli maahanmuuttajuutta kritisoi, sitä herättiin myös puolustamaan. Tältä osin keskustelu muistutti melko tyypillistä internetkeskustelujen logiikkaa puolelta toiselle vellovasta argumentoinnista (ks. esim. Matikainen 2009.)

Turvallisuus- ja hyvinvointitekijät

Keskustelupalstalla koulun laatua määrittivät myös oppilaan turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät tekijät, joista kiusaaminen ja väkivalta olivat tyypillisiä huolta aiheuttavia esimerkkejä. Vanhemmille kiusaamisen välttäminen on tärkeä kouluvalinnan peruste, ja kiusaamiselta suojelu nähdään lapsen perushyvinvoinnista huolehtimisena (Seppänen ym. 2015b, 179–180).

Ensi syksynä koulun aloittavan esikaisen kouluvalinta on tällä hetkellä harkinnassa, ja asiallista tietoa on yllättävän vaikea saada. Naapuruston äideiltä olen kuullut sekä hyvää, että huonoa molemmista lähimmistä kouluista. Kyseessä melko arka ja ujo lapsi, joten erityisesti kiinnostaa, jos on jotain kokemuksia siitä, miten kiusaamiseen koulussanne puututaan. (2009)

Keskustelupalstalla kiusaamisen ohella puhuttiin suoranaisestä väkivallasta. Eräs äiti tiedustelee keskustelupalstalta: ”löytäisinköhän tätä kautta Espoosta väkivallatonta koulua?”. Samainen kirjoittaja kertoo myös syitä siihen, miksi hän hakee tietoa keskustelupalstalta ja jatkaa:

Oppilaiden tappelun, muksimisen, tuuppmisen ja tönimisen määrällä ei ole rajaa. Koko vuosi on mennyt että poikani valittaa että kun koulussa joutuu aina tappelemaan. On hän itsekkin varmaan niissä monesti syyllinen, mutta olen varma että seura tekee kaltaisekseen. (2010.)

Yllä olevassa katkelmassa kiusaaminen nähdään henkisenä ja fyysisenä uhkana lapselle, mutta sen lisäksi se liitetään myös ei-toivottuna pidetyn käyttäytymismallin syntymiseen. Kirjoittaja katsoo, että kouluympäristössä väkivaltaa kohdannut lapsi joutuu itsekkin turvautumaan siihen. Seuraavassa aineistokatkelmassa kuvataan koulussa tapahtunutta kiusaamista. Samassa yhteydessä kirjoittaja esittää näkemyksensä siitä, miten kiusaamista voi välttää ja esittää ratkaisuna koulujärjestelmän muuttamista:

Tänään oli mun lapselta viety pyörä, lukko poikkaistu jollain rautasahalla tai vastaavalla (huvittais tietää, kuka sellaista koulussa kantaa mukanaan!) -- Minä

alan oikeasti toivoa, että tähän maahan syntyy yksityinen koululaitos jossa lapset saavat rauhassa käydä koulua! Väkiltaiset rikollisenalut pysyköön sitten omassa oppilaitoksissaan tai menkööt mihin tahansa! (2013)

Muut keskustelijat ovat järkyttyneitä kuvatuista kiusaamistapauksista. ”Missä koulussa tapahtuu tällaista?!” tiedusteleekin yksi kirjoittaja. Keskustelussa koulujen väkivalta-tilanteet ja kiusaamistapaukset liitettiin tiettyjen asuinalueiden ongelmiin ja ratkaisuna nähtiin esimerkiksi asuinalueen oikea valinta. Myös yksityiskoulut ja erikoistehtävän saaneet koulut olivat keskustelussa yhtenä ratkaisumallina kiusaamiseen. Aineistossa keskustelijat ottivat kantaa koulussa ilmeneviin ongelmiin esimerkiksi seuraavasti:

Kannattaa vähän katsoa missä asuu? Nimittäin ei ole meidän lasten koulussa tuolaista. Itse olette asuinpaikkanne valinneet. (2013)

Kuka nyt haluaa lapsensa rauhattomaan luokkaan, jossa ei ole työrauhaa eikä pysty oppimaan. Monet ottavat asian huomioon jo muuttaessaan kalliimmille asuma-alueille. Erikoiskoulut soveltuvuuskokeineen ovat erittäin varteenotettava vaihtoehto. (2012)

Suomessa on kyllä yksityiskoulujakin, kun joku niitä tänne toivoi. Omat lapseni käyvät sellaista ja mitään varastamisia ja päällekkäymiä ei ole ikinä ollut. (2013)

Toisaalta keskustelussa esiintyi myös vastakkaisia näkemyksiä. Osa keskustelijoista korosti, että ongelmia on yhtä lailla myös hyvinä pidettyjen alueiden kouluissa ja yksityiskouluissa. ”Meillä ns. hyvässä yksityiskoulussa on ollut tosi paljon kiusaamista, useampaan otteeseen eri luokilla. Ei se yksityisyys valitettavasti vielä tee koulusta hyvää.” (2013.) Aineisto vahvisti joka tapauksessa sen, että hyvä kasvuympäristö merkitsee vanhemmille erityisesti turvallisuutta ja rauhallisuutta (Dhalmann ym. 2014; Seppänen ym. 2015b). Rauhallinen luokka ja koulu piirtyivät aineistossa ideaaliksi ja kouluvalintaan merkittävästi vaikuttavaksi perusteeksi. Koulukiusaaminen, väkivalta ja työrauhaongelmat olivat keskustelupalstalla merkittäviä kouluhyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja sen myötä myös kouluvalinnan perusteita.¹

Opetus

Tutkimusaineistossa yhtenä kouluvalintaan vaikuttavana tekijänä olivat opetukseen liittyvät perusteet, kuten painotetun opetuksen tai erikoiskoulun tarjoamat mahdollisuudet. Keskustelussa tuotiin esille tämän kaltaisen opetuksen tarjoamia tiedollisia ja taidollisia hyötyjä. Esimerkiksi riittävistä haasteista nähtiin olevan hyötyä tulevaisuudessa. Myös lapsen erityisominaisuudet tai -taidot olivat syitä, joiden vuoksi kouluvalintaa pohdittiin.

Mihin kouluun huippuälykäs lapsi? Lapsen kouluikä lähestyy ja pitäisi tehdä valintoja. Onko Suomessa mitään koulua, jossa olisi mahdollisimman hyvät olosuhteet normaalia huomattavasti älykkäämmän lapsen opetukseen? En haluaisi että

¹ Hyvinvointiin liittyvänä kouluvalinnan perusteella keskusteluissa nousi esille myös koulun sisäilmaongelmat. Tästä tutkimuksesta sisäilmaa koskeva keskustelu on rajattu pois, sillä vaikka aihe on merkittävä, se ei ole tämän tutkimuksen keskiössä.

lapseni joutuisi kärsimään samanlaisesta puuduttavasta hitaudesta ja haasteiden puutteesta koulussa kuin itse aikinani. (2014)

En tule laittamaan lapsiani tällä alueella lähikouluun ja varmasti muutetaan ennen kuin lapset ovat kouluikäisiä. Pääperuste on että halutaan lapset kielikouluun. Toinen peruste on että nykyinen alue on köyhä. (2015)

Kouluvalintojen taustalla on usein näkemys siitä, että tiettyjen koulujen nähdään tuottavan paremmat koulutusmahdollisuudet. Myös Suomessa kouluvalintojen taustalla voi olla kilpailu hyvästä koulutuksesta ja keskiluokasta putoamisen pelko, jonka Sonja Kosonen (2012) toi esille tutkimuksessaan, jossa hän haastatteli yläkouluikäisten vanhempia. Putoamisen pelon taustalla on hänen mukaansa huoli oletetuista institutionaalisista reiteistä, eli siitä, että tietyt koulut lupaavat parempia jatkokoulutusmahdollisuuksia.

Tutkimusaineistossani oli viitteitä siitä, että painotetun opetuksen tai yksityiskoulun ansiot eivät välttämättä liittyneet niinkään opetukseen. Opetuksen merkitystä erikoiskoulussa tai -luokalla perusteltiin usein luokan sosiaaliseen rakenteeseen, motivaatioon ja työrauhaan vedoten. Näillä luokilla katsottiin olevan vähemmän ongelmia ja oppimisrauha paremmin taattu.

Erikoisluokille valikoituu pääsääntöisesti lahjakasta oppilasainesta. Luokkahenki on hyvä kun on yhteisiä tavoitteita. Musiikkiluokilla tehdään paljon työtä ja esiintymisiä on myös kouluajan ulkopuolella. (2009)

Kaveripiiri on lapselle tärkeä, siksi se eliittikoulu. Kun pienestä pitäen on valikoituneessa porukassa ns. hyvämaineisten vanhempien lasten kanssa, kasvattaa jo se porukka lasta oikeaan suuntaan. Tietty aina matkassa on muutama mätämuna, mutta vähemmän kuin tavisperuskoulussa. Elittikoulussa se luokka on jo valmiiksi valikoitua: samanlaiset tavoitteet ja samanlaiset taustat. Hyvä kasvualusta lapselle. (2013)

Huomionarvoista oli, että aineistossa painotettuun opetukseen hakemista perusteltiin lähikoulun ongelmallisuudella. Painotettuun opetukseen ei siten välttämättä haettu opetuksen, eli painotuksen itsensä vuoksi, vaan lähikoulun välttämiseksi. Lainaukset kertovat asiasta seuraavasti:

Ns. lähikoulu sijaitsee sen verran kaukana ja vaarallisen matkan päässä, että joka tapauksessa joutuisi lasta kускаamaan. Lisäksi tämän koulupiirin yläkoulu on yksi kaupungin huonoimmista. Tietyllä kielivalinnalla lapsi pääsi kauempana olevaan kouluun, joka sattuu olemaan todella hyvä. Tuleva yläkoulu on myös rauhallinen. (2008)

Minä olen koulushoppaaja. Toinen lapseni on kielikoulussa, toinen kielipainotteisella luokalla. Ihan pääsykokeen läpäisemällä menivät. Ja me koulushoppattiin, koska kunnollista lähikoulua ei ole. On vain kaksi luokkaa parakissa ja sen jälkeen epävarma jatko purkukuntoisessa homekoulussa. (2012)

Painotettu opetus on ainoa keino vaihtaa koulua. Tai sitten voi ostaa sijoitusasunnon toivotun koulun läheltä ja panna kirjat sinne. (2008)

Aineistossa opetukseen kytkeytyvissä perusteluissa lapsen hyvinvointi oli korostuneesti esillä. Keskusteltaessa painotetun opetuksen merkityksistä lasten sosiaalisen viiteryhmän merkitys nähtiin suurena. Koulun tasoa näyttää vahvasti aineiston perusteella määrittävän koululuokan ja asuinalueen sosiaalinen rakenne.

ASUINALUE KOULUA MÄÄRITTÄMÄSSÄ

Tutkimusaineistossa erityisesti sosioekonomiset ja etniset kouluvalintaperusteet kulminoituivat tyypillisesti puheeseen asuinalueen merkityksestä. Maahanmuuttajataustaisten ja alempaan sosioekonomiseen asemaan kuuluvien oppilaiden nähtiin kasautuvan usein samalle alueelle. Maahanmuuttajataustainen väestönosa on pääkaupunkiseudulla keskittynyt tyypillisesti asuinalueille, joissa asuva kantaväestö on pienituloista (Vilkama 2011). Näin ollen sekä sosioekonomiset että etniset perusteet voidaan sijoittaa maantieteellisesti samoille, aineistossa huonomaineiksi määritettyville asuinalueille. Tämän ohella aineistossa nähtiin myös, että samoilla asuinalueilla esiintyy myös muita alueita enemmän koulukiusaamista ja turvattomuutta. Asuinalueet määrittyivät siellä asuvien asukkaiden mukaan eritasoisiksi ja tämän nähtiin heijastuvan vahvasti alueiden kouluihin.

Itse ainakin myönnän, että jännittää laittaa lastani kouluun tällä alueella, jossa nyt asumme. Täällä asuu paljon ns. ongelmaperheitä mm. alkoholisteja ja huumeidenkäyttäjiä. Myös hyvin uskonnollisia muslimeja, joiden kanssa on vaikeaa kommunikoida. Jos olisin rikkaampi, laittaisin lapseni toiseen kouluun. (2012)

Asuinalueeseen ja kasvuympäristöön liittyvät tekijät ovat perheiden hyvinvoinnin kokemuksen kannalta keskeisiä. Hyvä koulu kytkeytyy Suomessa hyvään ja turvalliseen asuinalueeseen, jossa on vähän sosiaalisia ongelmia. Asuinalueen kouluihin tyytymättömät vanhemmat asuvat usein korkeimpien maahanmuuttajaosuuksien alueilla. Mikäli vanhemmat asuvat mielestään hyvässä kasvuympäristössä, eivät he kannu juurikaan huolta lähikoulun tasosta. (Dhalmann ym. 2014.)

Aineiston keskustelu kategorisoitui toisinaan puheeksi hyvistä ja huonoista alueista. Keskustelussa esiintyi yleistys, jonka mukaan hyvämaineisella alueella sijaitsevat koulut ovat hyviä ja heikompana pidetyllä asuinalueella huonoja. Aiemmin on todettu, että kouluvalinta Suomessa ei tarkoita niinkään yksityisten tai erityistehtävän saaneiden koulujen valintaa, vaan usein hyvämaineisella alueella sijaitsevien koulujen tavoittelua (esim. Sepänen, Kosunen, Vartiainen & Murto 2015). Myös aineistossa kouluvalintakeskustelun perusteluna esiintyivät hyvin vahvasti alueeseen kytkeytyvät perusteet.

Nyt asutaan alueella, jossa lasten kavereiden vanhemmilla on lähes poikkeuksetta vähintään maisteritutkinto. Amistaustaisia ei taida olla yhtäkään. Eli onko tämä nyt sitten joku eliittialue, en tiedä. Asuinalueella on toki kaikenlaista porukkaa mutta pahimmat sosiaalityöpaikat puuttuvat. Ehkäpä tämän vuoksi, kun tiedän että lapseni lähikouluun tulevien kavereiden kotitaustat ovat samanlaiset kuin meillä, ei

koeta tarvetta ns. eliittikouluun laittamiseen. Jos asuttaisiin entisellä asuinalueella, todennäköisesti sitä harkittaisiin. (2013)

Kouluille tiettyjen sosiaalisten indikaattoreiden mukaan määräytyvän positiivisen diskriminaation määrärahan (Bernelius 2013, 61–63) on ajateltu edistävän koulujen hyvinvointia ja tasaavan niiden toimintaedellytyksiä. Sitä pidetään merkittävänä keinona koulujen erojen vähentämiseksi ja kompensoimiseksi (Rinne 2015). Keskustelupalstalla asiasta esitettiin kuitenkin myös toisenlainen näkemys. Positiivisen diskriminaation mukaan määräytyvä raha ei näytä houkuttelevan, vaan pikemminkin lisäävän tiettyjen koulujen stigmaa. Eräskin kirjoittaja nimeää positiivisen diskriminaation määrärahaa saavat koulut seuraavasti: ”Helsinkiläisten koulujen ”syrjäytymisrahalista” eli no-go -koulut.” (2012)

Vaikka alueelliset tekijät olivatkin aineistossa painottuneina, kuitenkin keskustelussa myös kyseenalaistettiin asuinalueen ja kouluun kytkeytyvien ongelmien välinen yhteys. Esimerkiksi eräs keskustelija tuo esille seuraavan näkökulman: ”Voi olla, että köyhillä alueilla sijaitsevien koulujen oppilailta on ongelmia, mutta niin voi aivan hyvin olla myös ”paremmilla” alueilla. Esim. kiusata voidaan aivan varmasti missä tahansa koulussa.” (2011) Keskustelijat katsoivat myös, että hyvänä pidetylle asuinalueelle muutto ei takaa mitään, sillä aina on paljon sellaista, mihin ei voi vaikuttaa:

Se koulun tasokin saattaa vaihdella. Joku koulu homehtuu, joku koulu päättääkin yks kaks muuttaa luokkakokoa, johonkin valitaan paska rehtori, joka häätää kaikki hyvät opet, jonkun alueelle rakennetaan mega-vuokratalo-kolossi. (2012)

Keskustelijat ottivat aktiivisesti kantaa kouluvalintaan kytkeytyvään asuntopolitiikkaan. Ongelmallisena nähtiin suurikokoiset kurjistuvat asuinalueet, joista hyväosaisemmat pyrkivät laittamaan lapsensa parempaan pidetyn alueen päiväkoteihin ja kouluihin. Vanhempien ”kipukynnys” maahanmuuttajataustaisten lasten osuudessa on Dhalmannin (ym. 2014) tutkimuksen mukaan 20 ja 50 prosentin välillä. Maahanmuuttajien ja sosioekonomisesti alempaan ryhmään kuuluvien kasautuminen samoille alueille herätti huolta.

Helsinki ystävällisesti tunkee ne mamut, sosiaalitapaukset, köyhät aina könttiin. Me emme muuten edes asu samalla alueella, mutta koulut ja päiväkodit on yhteiset. Siksipä täältä ns. paremmalta alueelta kaikki käytännössä roudaa lapsensa muualle hoitoon ja kouluun - ja nuo koulut ja päiväkodit kurjistuvat lisää. Tämä vältettäisiin, jos niitä slummeja lakattaisiin rakentamasta. Muutama vuokratalo ei haittaa, mutta ghetto haittaa jo. (2012)

LÄHIKOULU VAI EI - KOULUJEN VÄLISET EROT

Aineisto osoitti, että sopivaa koulua ryhdytään pohtimaan hyvin varhaisessa vaiheessa. Seppäsen (ym. 2012) mukaan eriytyvät koulutuspolut alkavat lapsen ollessa 7-9-vuotias, mutta aineistossani kouluvalintaa pohdittiin jo varhaisemmassa vaiheessa. Tavallista oli, että päiväkotia ja esiopetuspaikkaa pohdittiin siltä pohjalta, mistä lapsi saa parhaimmat edellytykset päästä haluttuun kouluun. Eräs keskustelija, joka kertoi laittaneensa lapsen

yksityiseen kouluun, toteaa seuraavaa: ”Valinta oli päätetty jo ennen lapsen syntymää edes. Itseasiassa pakkokin, sillä jonot ovat pitkät.” (2015)

Valinta lähikoulun ja esimerkiksi painotetun opetuksen tai erikoiskoulun välillä ei aineistossa näyttäytynyt helppona. Vanhemmille kouluvalinta on usein haastava (Raveaud & van Zanten 2007), ja myös verkkofoorumilla kouluvalinta näyttäytyi hankalana kysymyksenä. Keskustelijat pohtivat valintojen merkitystä lasten tulevaisuudelle, ja pohdintaa käytiin jo ennen lasten kouluikää:

Meillä on nyt siis kaksi vaihtoehtoa: laittaa lapsi oman päiväkodin eskariin jossa jo tutut kaverit ja sen jälkeen lähikouluun joka isohko ala-koulu. Toinen vaihtoehto olisi mennä kielipainotteiseen eskariin jonka jälkeen siirtyisi saman talon kielipainotteiseen kouluun. (2012)

Kun aineistossa keskusteltiin muualle kuin lähikouluun hakemisesta, kouluvalinnan perusteena ei korostunut valinnan kohde itsessään, vaan lähikoulun torjuminen:

Mekin kuskataan lapsemme 15 kilsaa päähän, jotta ei tarvitse laittaa ongelmakouluun.

Enkä häpeä tai peittele asiaa yhtään. (2011)

Aineistossa oli myös niitä, jotka pitivät lähikoulua parempana vaihtoehtona. Lähikoulun etuna nähtiin tyypillisesti lyhemmät koulumatkat ja naapurustoon kehittyvien kaverisuhteiden merkitys. Myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että monille lähikoulu on riittävän hyvä ja sen merkitystä puoltavat juuri koulumatkat ja kaverisuhteet. (esim. Poikolainen 2011; Silmäri-Salo 2015, 135-136.) Aineistossa lähikoulua parempana pitävät esittivät myös kritiikkiä kouluvalintaa kohtaan.

Omana kokemuksenani sanoisin, että alakouluaikana panostaisin lähikouluun. Sosiaalinen kehitys ja kaverisuhteet on pitkällä tähtäimellä tärkeämpiä kuin musiikkipainotus. Sen taidon voi nimittäin helposti hankkia muualtakin. (2010)

Miksi ekaluokkalaista ei laiteta lähikouluun? Miksi? Vanhemmat haluavat lapsensa "parempiin" kouluihin ja lapset joutuvat aivan vieraaseen ympäristöön ja vanhemmat uuvuttavat itsensä kuljettamisella. En voi ymmärtää en. -- Miksi prepauus aloitetaan jo näin pienenä? (2008)

Keskusteluissa osa kirjoittajista näki koulujen välillä olevan eroavaisuuksia. Näitä eroja, jotka saattoivat perustua niin omiin havaintoihin kuin asuinalueiden sosiaalista taustaa koskeviin tilastoihin tai mainetekijöihin, keskustelijat pitivät kouluvalinnan oikeutuksena.

Se on kuitenkin tosiasia, että Helsingin peruskouluissa on suurimmat tasoerot kuin missään muualla. Helsingistä löytyvät siis ne maan parhaat, mutta myös heikoimmat koulut. (2011)

Toisaalta osa kirjoittajista oli sitä mieltä, että Suomen koulujärjestelmässä ei eroja esiinny:

Miksi jotkut väen väkisin rankkaa kouluja jonkin brittityylin mukaisesti? Siellä voi oikeasti olla huonoja kouluja, mutta Suomessa ei näin ole. Mun lapseni käyvät tui-kitavallisia itähelsinkiläisiä kouluja maahanmuuttajineen päivineen ja hyvin me-
nee. (2010)

Monissa maissa kouluja koskeva arviointitieto, kuten oppimistulokset, ovat julkista tie-toa, jota voi avoimesti hyödyntää kouluvalintojen tekemiseen (esim. Friesen ym. 2012). Keskustelussa peräänkuulutettiin kouluja koskevan tiedon lisäämistä ja julkistamista kou-luvalintojen pohjaksi. Esimerkiksi eräs kirjoittaja on sitä mieltä, että kouluja koskevaa arviointitietoa tarvitaan, sillä kouluja joka tapauksessa verrataan ja niiden välille tehdään eroja jonkin muuttujan perusteella.

Kouluja voidaan verrata. Mutta jostain syystä kaikki vertailut salataan mahdolli-simman visusti. Meidän tulee vaatia reiluja vertailuja muuten koulut valitaan esim. mamuprosentin perusteella. (2010)

HYVÄN KOULUN TAVOITTELUA

Tutkimusaineistossa hyvää koulua tavoiteltiin valitsemalla esimerkiksi parempana tai rauhallisempana pidetyn alueen koulu, painotetun opetuksen luokka tai yksityinen koulu. Tämän ohella hyvää koulua tavoiteltiin myös muuttamalla halutulle asuinalueelle. Parempaa koulua tavoitellaan yhä useammin muuttamalla, mikä on havaittu useissa kansainvä-lisissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa on tavallista, että keskiluokkaiset perheet muuttavat tietylle alueelle paremman koulun toivossa. (Esim. Oria ym. 2007).

Myös viimeaikaisissa suomalaisissa tutkimuksissa on tuotu esille, että lapsiperheiden muuttopäätöksiin vaikuttaa sekä koulu että vanhempien arvio asuinalueen sopivuudesta kasvuympäristöksi (Dhalmann ym. 2014; Harjunen, Kortelainen & Saarimaa 2014). Asuinympäristöön liittyvät tekijät ovat asuntoon liittyvien syiden ohella merkittävimpiä muuttoon vaikuttavia syitä. Erityisesti maahanmuuttajakeskittymistä poismuuttaneiden kohdalla kasvuympäristö voi olla merkittävä alueelta poismuuton syy. (Dhalmann ym. 2014.)

Koulutusmotivoituneiden perheiden muuttopäätöksiin vaikuttaa merkittävästi halu vält-tää erityisen heikkoina pidettyjä kouluja (esim. Oria ym. 2007). Väestön sosioekonomi-nen ja etninen tausta työntää erityisesti kantaväestön lapsiperheitä muuttamaan pois tie-tyiltä alueilta (Dhalmann ym. 2014). Kouluissa alueen erot voivat ilmetä kärjistetysti sen seurauksena, että alueen parempiosaiset hakeutuvat muualle kouluihin (Bernelius 2013; Vilkkama 2011).

Kun muutimme tähän niin katsoin tarkkaan, että tämä on ns. paremman koulun aluetta ja lapsi menee automaattisesti sinne. Näiden kahden koulun välillä on aika-moinen kuilu, lasten käytöksistä näkee helposti, kuka on mistäkin koulusta. (2015)

Vanhemmat selvittävät yhä useammin, millaisessa maineessa koulu on (Kosunen 2016) ja verkkokeskustelut voivat olla joillekin keino saada kouluista lisätietoa. Koulun maine

voi siivittää perheiden muuttopäätöksiä yhä useammin. *White flight*, kantaväestön pako maahanmuuttajakeskittymistä on tutkimusten pohjalta jo hyvin tunnettu ilmiö (mm. Vaatovaara ym 2013) ja siitä oli myös aineistossa useita esimerkkejä:

Me muutimme pois alueelta. Teimme ratkaisun koulun takia. Tulimme ideologisesti silloisina vihervasemmistolaisina muuttaneeksi Helsingissä alueelle, jossa on paljon maahanmuuttajia ja toisaalta suomalaista rupusakkia (Huom! En missään nimessä rinnasta maahanmuuttajia sitten rupusakiksi). Sitten iski realismi kasvoille ja totesimme, että ei helvetti, me emme laita lastamme kouluun, jossa meno on kuin villissä lännessä. Tästä oli paljon keskusteluakin alueella ja oikeastaan kaikki me, joilla ei raha ollut ongelma, äänestimme jaloillamme. (2012)

White flight -ilmiö ja myös koulushoppailu ovat todellisuutta Suomessakin. Ja nämä em. ilmiöt perustuvat todellisuudelle - jos ette usko, muuttakaa itse asumaan alueille, joissa on korkea maahanmuuttajaprosentti. Opitte nopeasti. (2011)

Oppilaaksiottoalueen on usein nähty tarkoittavan samaa kuin naapurusto (esim. Bernelius 2013), mutta toisinaan tuo raja halutaan kuitenkin kumota ja määritellä itse se, mistä ilmansuunnasta naapurustoa lähtee hakemaan. Tämä voi ilmentää sosiaalisen sekoittamisen kritiikkiä, jossa katsotaan, että rinnakkain asumisesta huolimatta, eri sosioekonomisessa asemassa olevat ihmiset eivät kuitenkaan seurustele keskenään. Aineistossa oltiin tietoisia asuinalueen merkityksestä, mutta lisäksi tiedettiin, että koulupaikkaa voi hakea muualta asuinalueesta riippumatta.

Mamut asuvat juuri niillä alueilla, joissa on paljon vuokra-asuntoja. Jos itse asuu vuokra-asunnossa, sen saattaa saada juurikin mamulähiöstä. Ja jos on rahaa ostaa juuri ja juuri oma, niin halvimmat hinnat ovat siellä vuokrakasarmien keskellä. Asua voi olla pakko mamujen keskellä, mutta koulua siellä ei ole pakko käydä. (2012)

Aineistossani oli esimerkkejä siitä, että tiettyä koulua pidettiin niin hyvänä, että koulupaikka pyrittiin saamaan sieltä epätavallisin keinoin. Lähikoulun määrittäessä sen mukaan, mikä oppilaan kotiosoite on hakuhetkellä, aineistossa pohdittiin tapoja saada edes väliaikaisesti osoite halutulle alueelle. Keinoina tässä olivat esimerkiksi sijoitusasunnon ostaminen, väliaikainen ”asumusero” tai muu osoitetietojen vaihtaminen. Samankaltaista toimintaa on ollut esimerkiksi Isossa-Britanniassa, jossa on voitu esimerkiksi valehdella kotiosoite, mikäli tällä tavoin on ollut mahdollista päästä haluttuun kouluun (Oria ym. 2007, 96). Jos pysyvä muuttaminen tietylle alueelle ei ollut mahdollista, aineistossa tiedettiin keinoja kiertää osoitteen mukaan määräytyvä oppilaspaikka.

Tuttavanikin, joka on niin suvaitsevainen ja vihreä teki niin, että otti olevinaan eron miehestään, siirsi oman ja lapsensa osoitteen äitinsä luokse, ettei lapsen tarvitse mennä itä-Helsingin slummikouluun. Tuo toimi ja heti kun koulupaikka oli huijaimalla saatu niin asumusero sopivasti päättyi ja osoite muuttui takaisin kotiin. (2012)

Minä ja mies "erosimme" eli minä ja lapsi muutimme virallisesti mummolaa, joka on valitsemamme koulun oppilaaksiottoalueella. (2012)

Tutkimuksissa on tuotu esille, että vanhemmat voivat kokea kouluvalinnan kuuluvan hyvään ja normaaliin vanhemmuuteen (Ball ym. 2006; Oria ym. 2007). Myös aineistossa oli viitteitä siitä, että aktiivinen kouluvalinta ja erilaiset toimenpiteet hyvänä pidettyyn kouluun pääsemiseksi voidaan nähdä osaksi vastuullisen vanhemman toimintaa:

Minusta on laiskaa vanhemmuutta jos ei yritä saada lastaan täällä mahdollisimman hyvään kouluun. -- Mekin ajattelimme sijoitusasunnon ostoa, jos emme muuten saa lapsiamme kehnoa lähikouluamme parempaan opintajoon. (2011)

Perheiden mahdollisuuksia valita koulu kehystää kuntien kouluvalintapolitiikka. Keskusteluissa oltiin tietoisia koulutuspoliittisista rajoitteista ja siellä tunnettiin yhteiskunnassa käyty keskustelu kouluvalinnan rajaamisesta ja kuntien erilaisista käytännöistä. Eräs keskustelija viittaa kouluvalinnan rajoittamista käsittelevään lehtiartikkeliin kirjoittaessaan palstalle:

Oletko laittanut lapsesi parempaan kouluun kuin lähikoulu olisi ollut? Ja mikä oli peruste? Nyt tämä "koulushoppailu" haluttaisiin kieltää, jolloin ainoa vaihtoehto vaihtaa koulua olisi muuttaminen. Mitä mieltä? (2009)

Kouluvalinnan rajaamista ei pidetty hyvänä suuntana ja aihetta kommentoitiin näin:

Jos lasten olisi pakko käydä lähikoulua, niin sehän tarkoittaa sitä, että rikkailla olisi mahdollisuus muuttaa hyvien koulujen alueille, mutta köyhillä ei. Miksi vasuri kannattaa tällaista eriarvoistumista? (2015)

Palstalla kouluvalinnan rajoittamisen ei siten nähty johtavan niinkään lähikoulun suosimiseen, vaan hyvinä pidetyille asuinalueille suuntautuvaan muuttoliikkeeseen. Tätä pidettiin eriarvoistavana, sillä sen nähtiin rajoittavan hyvän koulun tavoittelun vain ostovoimaisille vanhemmille. Näin ollen yhteiskunnassa kaavailtu pyrkimys rajoittaa kouluvalintaa eriarvoistumisen vuoksi nähtiinkin aineistossa eriarvoistumista kasvattavana.

POHDINTA

Tarkastelin tutkimuksessani sitä, miten internetin keskustelupalstalla keskustellaan kouluvalinnasta ja millaisia perusteluja kouluvalintaan liitetään. Tutkimukseni osoitti, että keskustelu kouluvalinnasta on moniulotteista. Keskustelijat hakivat koulua koskevaa tietoa, kokemuksia ja näkemyksiä ja olivat kiinnostuneita koulun maineesta. He nimesivät useita tekijöitä, jotka määrittivät koulun laatua ja siten perustelivat kouluvalintaa. Pohdittaessa sitä, miten kouluvalinnasta keskustellaan, tutkimastani keskustelusta näytti piirtyvän karkeasti eritellen kolme erityyppistä puhetapaa, joissa kouluvalintaan otettiin toisistaan poikkeava näkökulma. Näissä puhetavoissa kouluvalintaa perusteltiin ensinnäkin lähikoulun ongelmallisuudella, toiseksi hyvien koulujen eli kouluvalinnan kohteiden

ominaisuuksilla ja kolmanneksi niissä otettiin kielteinen kanta kouluvalintaan ja puolustettiin lähikoulua.

Kun kouluvalinnan perusteena oli heikkona pidetty lähikoulu, kouluvalintakeskustelua määrittä huoli, joka perustui oppilaiden etniseen ja sosiaaliseen taustaan sekä hyvinvointi- ja turvallisuustekijöihin. Kouluvalinnan perusteeksi määrittyi ongelmallisena pidetty lähikoulu, joka valinnan kautta haluttiin torjua.

Kouluvalintaa perusteltiin myös tuomalla esille valinnan kohteen, eli hyvänä pidetyn koulun tai luokan paremmuutta. Tällöin aineistossa keskusteltiin esimerkiksi painotetusta opetuksesta, yksityis- tai erikoiskouluista, hyvästä ilmapiiristä, rauhallisesta ympäristöstä ja oppilaiden sosiaalisesta taustasta. Aineisto osoitti myös, että silloinkin kun kouluvalintaa ohjasivat hyvän koulun ominaisuudet, perusteena eivät olleet juurikaan opetuksen liittyvät seikat, vaan pikemminkin oppilaiden taustaan liittyvät syyt. Kouluvalinta palautui tällöinkin sosiaaliseen taustaan liittyviin tekijöihin ja ongelmallisena pidettyyn lähikouluun. Kouluvalinnan kohteeksi saattoivat käydä monet vaihtoehdot, jos ne vain turvasivat reitin ulos lähikoulusta.

Vaikka aineistossa oli kouluvalintaa puoltavaa keskustelua, osa keskustelijoista suhtautui kouluvalintaan kriittisesti. Tässä näkökulmassa suosittiin lähikoulua, eikä muiden esittämiä kouluvalinnan perusteita pidetty hyväksyttävinä kouluvalinnan perusteina. Kouluvalinnan kritiikki kohdentui esimerkiksi pidentyviin koulumatkoihin ja siihen, että oppilaiden naapuruston kaverisuhteiden nähtiin kärsivän. Osa kritisoi kouluvalintaa siitä syystä, että koulujen välisiä merkittäviä eroja ei nähty esiintyvän. Lähikoulua pidettiin riittävän hyvänä, ja siitä esitettiin myönteisiä näkemyksiä.

Keskustelut toivat esille koulun olevan merkittävä lasten elämää määrittävä tekijä, mistä johtuen lähikoulun välttämiseksi ja haluttuun kouluun pääsemiseksi ollaan valmiita panostamaan. Muuttaminen, mutta sen lisäksi myös osoitteen vaihtaminen esimerkiksi sijoitusasunnon tai asumuseron myötä olivat vaihtoehtoja, joiden avulla toivottua koulua saattoi tavoitella.

Tutkimus osoitti myös, että kouluvalinta on ennen kaikkea kytköksissä asuinalueeseen. Ne lähikoulut, jotka sijaitsivat hyvinä pidetyillä asuinalueilla, olivat kirjoittajien mielestä hyviä, toisinaan jopa ”eliittikouluja”. Torjutut lähikoulut puolestaan sijaitsivat heikkoina pidetyillä asuinalueilla. Lähikouluun liitetyt kielteiset piirteet, kuten oppilaiden alhainen sosioekonominen tausta, maahanmuuttajien suuri määrä, kiusaaminen ja turvattomuus, olivat ominaisuuksia, jotka liitettiin alueellisiksi erityispiirteiksi. Tulos on samankaltainen kuin Dhalmannin (ym. 2014) osoittama: heidän tutkimuksessaan vanhemmat eivät olleet tehneet muuttopäätöksiään koulun tasoa, vaan pikemminkin asuinaluetta ajatellen. Koska kouluvalinta nähdään tärkeänä asiana ja sen puolesta ollaan valmiita tekemään

merkittäviä ratkaisuja, on mahdollistaa, että koulun perässä tapahtuva muuttaminen yleisyy erityisesti, jos perheissä koetaan, että kouluvalintaa rajoitetaan ja näkemykset koulun eroista pysyvät vahvoina.

Kouluihin liitetyt erot eivät koskeneet koulujen yhtä merkittävintä tehtävää, kasvatusta ja opetusta tai opettajien välisiä eroja. Koulujen välillä nähdyt erot olivat alueeseen ja siellä asuvien sosiaaliseen taustaan kiinnittyviä. Kouluvalinnan kiinnittyessä vahvasti asuinalueisiin tutkimus alleviivaa sitä, että koulutuspolitiikka ei ole asunto- tai sosiaalipolitiikasta irrallinen, vaan vahvasti osa niitä.

Vaikka Suomessa on kiinnostusta kouluvalintaan, on tärkeää huomata, että perheet tekevät kouluvalintoja yhteiskunnallisen koulutuspolitiikan puitteissa. Yhteiskunnan koulutus- ja sosiaalipoliittinen konteksti vaikuttavat myös vanhempien halukkuuteen tehdä kouluvalintoja tai jäädä lähikouluun. Esimerkiksi Britanniassa vanhemmat eivät välttämättä haluaisi osallistua kouluvalintoihin, vaan ovat mielestään pakotettuja siihen koulutusjärjestelmän epätasaisuuden ja valintoja tukevan koulutuspolitiikan johdosta. (Oria ym. 2007.) Vaikka Suomessa julkisen koulujärjestelmän kannatus on vahva (esim. Varjo, Kalalahti & Silvennoinen 2015), on yhä enemmän myös merkkejä siitä, että tasa-arvoisen ja oppilaiden eroja tasoittavan koulutuksen lupaus on kyseenalaistunut sekä yhteiskunnallisen keskustelun että tilastojen valossa.

Tutkimani internetin kouluvalintakeskustelu on osoitus kansalaisten kiinnostuksesta ja aktiivisuudesta perusopetusta ja kouluvalintoja kohtaan. Huomioitava on kuitenkin se, että verkkokeskustelut eivät ole edustavia eivätkä luonnollisestikaan yleistettävissä laajemmin (esim. Hakala & Vesa 2013). Internetkeskustelujen tutkiminen tuo kuitenkin yhden näkökulman kouluvalintakeskustelujen tarkasteluun. Anonyymien internetkeskustelujen luonteeseen kuuluu se, että keskustelujen seuraaja ei voi varmasti tietää keitä keskustelijat ovat. Vaikka keskustelija esiintyisi vanhempana, hän ei välttämättä ole sitä. Huolimatta siitä, ketkä viestejä kirjoittavat tai mitkä heidän tarkoituksensa ovat, oleellista on kuitenkin huomata se, että internetin keskusteluja seuraa nykyään merkittävä osa suomalaisista.

Verkkokeskustelujen yhtenä etuna voidaan pitää sitä, että keskustelijat voivat esittää rehellistä ja avointa pohdintaa nimettöminä. Toisaalta anonyymiteetti ruokkii myös provokatiivisten viestien syntyä. Internetkeskusteluille on ominaista kärjekäs kommentointi, mikä ilmenee usein jopa vihapuheena (Matikainen 2011; Valkendorff 2014). Internetkeskustelu tuo rajoituksensa huomioon ottaen lisää sävyä Suomessa käytyyn kouluvalintakeskusteluun. Monet viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet koulujen olevan eriytyneitä (esim. Seppänen ym. 2015a), ja tutkimani verkon kouluvalintakeskustelu osoittaa jopa aiempaa selvemmin polarisaation suuntaan.

LÄHTEET

- Ahonen S. 2003. Yhteinen koulu: tasa-arvoa vai tasapäisyyttä. Koulutuksellinen tasa-arvo Suomessa Snellmannista tähän päivään. Tampere: Vastapaino.
- Antikainen, A. & Rinne, Risto 2012. Ylikansalliset paineet, pohjoismainen malli ja suomalainen koulutus. (2012) Teoksessa P. Kettunen & H. Simola (toim.) Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 441–479.
- Ball, S., Bowe, R. & Gewirtz, S. 1995. Circuits of schooling: a sociological exploration of parental choice in social class contexts. *The Sociological Review* 43 (1), 52–78.
- Ball, S. & Vincent C. 1998. I heard it on the grapevine. ‘Hot’ knowledge and school choice. *British Journal of Sociology of Education* 19 (3), 377–400.
- Bernelius, V. 2009. Helsingin positiivisen diskriminaation (PD) malli suomen- ja ruotsinkielisille peruskouluille. Julkaisematon raportti hallintokäyttöön. Helsingin kaupungin opetusvirasto.
- Bernelius, V. 2011. Osoitteenmukaisia oppimistuloksia? Kaupunkikoulujen eriytymisen vaikutus peruskoululaisten oppimistuloksiin Helsingissä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (5), 479–493.
- Bernelius, V. 2013. Eriytyvät kaupunkikoulut Helsingin peruskoulujen oppilaspuolelta erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. Helsinki: Tietokeskus.
- Bunar, N. 2010. Choosing for quality or inequality: current perspectives on the implementation of school choice policy in Sweden. *Journal of Education Policy* 25 (1), 1–18.
- Dhalmann, H., Vaattovaara, M. & Vilkkama, K. 2014. Hyvää kasvu-ympäristöä etsimässä. Asuinalueen ja koulun merkitys lapsiperheiden muuttopäätöksille pääkaupunkiseudulla. *Yhdyskuntasuunnittelu* 51 (4), 11–29.
- Friesen, J., Javdani, M., Smith, J. & Woodcock, S. 2012. How do school ‘report cards’ affect school choice decisions? *Canadian Journal of Economics* 45 (2), 784–807.
- Grahn, V. 2012. Koukussa Vauva-lehden keskustelupalsta: ”Pakko tuijottaa, vaikka pahaa tekee” *Keskisuomalainen* 3.8.2012. <http://www.ksml.fi/uutiset/viihde/marko-ahonen-varoittaa-vauva-lehden-keskustelupalsta/1231818>. (Luettu 30.10.2015.)
- Hakala, S. & Vesa, J. 2013. Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa S-M. Laaksonen & J. Matikainen & M. Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 216–244.
- Harjunen, O., Kortelainen, M. & Saarimaa, T. 2014. Best education money can buy? Capitalization of school quality in Finland. VATT Workingpapers. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- International Telecommunication Union. 2016. Statistics. <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>. (Luettu 27.2.2017.)
- James, D., Reay, D., Crozier, G., Beedell, P., Hollingworth, S., Jamieson, F. & Williams K. 2010. Neoliberal Policy and the Meaning of Counterintuitive Middle-class School Choices. *Current sociology* 58 (4), 623–641.
- Juva, S., Kangasvieri, A. & Välijärvi J. 2009. Kuntaperustaisen koulutusjärjestelmän kehittäminen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Kalalahti, M. & Varjo, J. 2012. Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus perusopetukseen sijoittumisessa ja valikoitumisessa. *Kasvatus & Aika* 6 (1), 39–55.
- Kosunen, S. 2012. ”Meillä on siis kouluja, joista ne tulee: siis Suomen eliitti” – Keskiluokan lasten kouluvalinnat pois lähikoulusta. *Kasvatus* 43 (1), 7–19.

- Kosunen, S. & Carrasco, A. 2014. Parental preferences in school choice: comparing reputational hierarchies of schools in Chile and Finland. *Compare: A Journal of Comparative and International Education* 46 (2), 172–193.
- Kosunen, S. & Seppänen, P. 2015. “Helky laulu, kaisu maine”: koulujen maineiden rakentuminen ja opetusryhmien mainehierarkiat kaupungeissa. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu. Kasvatusalan tutkimuksia* 68. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 231–260.
- Kosunen, S. 2016. Families and the social space of School choice in urban Finland. *Studies in Educational Sciences* 267. Helsingin yliopisto.
- Kuusela, J. 2012. Eriytymiskehitys oppimistulosten valossa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen & J. Kuusela (toim.). *Perusopetuksen aika: Selvitys koulujen toimintaympäristöä kuvaavista indikaattoreista*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 13/2012, 12–33.
- L628/1998. Perusopetuslaki.
- Laaksonen, S-M. & Matikainen, J. 2013. Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. Teoksessa: S-M. Laaksonen & J. Matikainen & M. Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 193–215.
- Markkanen, K. 2012 Kuinka tyhmä mies saa olla? Ja muut Vauva.fi-sivuston hauskimmat keskustelut. *Iltasanomat* 29.9.2012. <http://www.is.fi/viihde/art-2000000543475.html> (Luettu 30.9.2016.)
- Maroy, C. 2009. Convergences and hybridization of educational policies around 'post-bureaucratic' models of regulation. *Compare: A journal of comparative and international education* 39 (1), 71–84.
- Matikainen, J. 2009. Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Helsinki: Viestinnän tutkimuskeskus CRC & Helsingin yliopisto.
- Niemelä, K. 2010. Vauvapaalat verkko-yhteisöinä ja yhteisöllisyyden muodostajina. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 1/2012.
- Oria, A., Cardini A. Ball, S. Stamou, E. Kolokitha, M., Vertigan, S. Flores-Moreno, C. 2007. Urban education, the middle classes and their dilemmas of school choice. *Journal of Education Policy* 22 (1), 91–105.
- Ozga, J. & Lingard, B. 2007. Globalisation, education policy and politics. Teoksessa B. Lingard & J. Ozga (toim) 2007. *The RoutledgeFalmer Reader in Education Policy and Politics*. New York, NY: Routledge.
- Poikolainen, J. 2011. “Miksi valita jo peruskouluvaiheessa?” – Vanhempien kouluvalintastrategiat. *Kasvatus* 42 (2), 131–143
- Ranta, E. 2012. Opetusministeri: Kouluvalintaa ei syytä rajoittaa. *Taloussanomat* 12.7.2013. <http://www.taloussanomat.fi/politiikka/2012/07/12/opetusministeri-kouluvalintaa-ei-syyta-rajoittaa/201233231/12>. (Luettu 10.1.2015.)
- Raveaud, M., & van Zanten, A. 2007. Choosing the local school: Middle class parents' values and social and ethnic mix in London and Paris. *Journal of Education Policy* 22 (1), 107–124.
- Rinne, R. 2015. Koulutetun eliitin erottuminen. Teoksessa P. Kettunen & H. Simola (toim.) *Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 441–479.
- Rinne 2015. Policy, Politics and the Political in Education, koulutussosiologian ja -politiikan seminaari. Turku 16.–17.4.2015. Suullinen tiedonanto.

- Rinne, R., Silvennoinen H., Kalalahti M. & Varjo, J. 2015. Kouluvalinta keskiluokan hankkeena – keskiluokan fraktioiden eriytyvät valinnat ja asenteet. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 401–435.
- Rizvi, F. & Lingard, B. 2009. *Globalizing Education Policy*. New York, NY: Routledge.
- Räty, H., Kansanen, K. Laine, N. 2009. Parent's participation in their child's schooling. *Scandinavian Journal of Education Research* 53 (3), 277–293.
- Sahlberg, P. 2006) Education Reform for Raising Economic Competitiveness. *Journal of educational change* 7 (4), 259–287.
- Seppänen, P. 2003. Miten ja miksi kouluvalintapolitiikka tuli Suomen peruskouluun 1990-luvulla? Kouluvalinnan lainsäädäntömuutokset sekä perustelut ja kritiikki kansainvälisessä valossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 68 (2), 175–187.
- Seppänen, P. 2006. Kouluvalintapolitiikka perusopetuksessa. *Suomalaiskaupunkien koulumarkkinat kansainvälisessä valossa*. Kasvatusalan tutkimuksia 26. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Seppänen, P., Rinne R. & Sairanen V. 2012. Suomalaisen yhtenäiskoulun eriytyvät koulutiet Oppilasvalikointi perusopetuksessa, esimerkkinä Turun koulumarkkinat. *Yhteiskuntapolitiikka* 77 (1), 16–33.
- Seppänen, P. & Kalalahti, M., Rinne, R. & Simola, H. 2015a. Johdanto. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 13–20.
- Seppänen, P., Kosunen S., Vartiainen H. & Murto V. 2015b. Oppilaiden kouluihin sijoittamisen politiikan oikeutus, eronteot ja vaihtoehdot vanhempien puheessa. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 153–200.
- Seppänen, P. & Rinne, R. 2015. Suomalainen yhtenäiskoulu ylikansallisen koulupolitiikan paineissa. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 23–58.
- Simola, H., Seppänen, P., Kosunen, S. & Vartiainen, H. 2015. Oppilasvalikoinnin paluu? Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 87–121.
- Silmäri-Salo, Sari 2015. Peruskoulun yläkouluvalinnat Turussa. Perheiden yläkouluvalintojen rakentuminen äitien puheissa ja toimissa. Turku: Turun yliopiston julkaisuja C:403.
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2014. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Sosiaalisen median sosiaalisuus. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/sutivi/2014/sutivi_2014_2014-11-06_kat_003_fi.html. (Luettu: 1.4.2017.)
- Varjo, J. 2011 Koulupiirien valtiollinen regulaatio / deregulaatio koulutuksen ohjausmekanismena. *Kasvatus & Aika* 5 (1), 79–113.
- Varjo, J. & Kalalahti, M. 2011. Koulumarkkinoiden institutionaalisen tilan rakentuminen. *Yhdyskuntasuunnittelu* 49 (4), 8–25.
- Varjo, J., Kalalahti M. & Seppänen, P. 2015. Kaupunkien eriytyneet institutionaaliset kouluvalintatilat. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 59–86.
- Varjo, J., Kalalahti M. & Silvennoinen, P. 2015. Kouluvalinta ja sivistyksellisiä perusoikeuksia koskeva demokraattinen iteraatio. Teoksessa P. Seppänen, M. Kalalahti, R. Rinne & H. Simola (toim.) *Lohkoutuva peruskoulu*. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura, 123–150.

- Vilkama, K. 2011. Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2/2011.
- Whitty, G. & Power, S. 2002. Devolution and choice in three countries. Teoksessa G. Whitty (toim.) Making sense of education policy. Studies in the sociology and politics of education. London: Sage.